

GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

VERSENYTANÁCS

VJ-69/2005/58.

Ikt. sz.: AM/78/2006/55.

A Gazdasági Versenyhivatal Versenytanácsa a **Hungarotel Távközlési Zrt.** (Budapest) eljárás alá vont vállalkozással szemben gazdasági erőfölénnyel való visszaélés miatt indult eljárás, nyilvános tárgyaláson, meghozta az alábbi

határozatát

A Versenytanács megállapítja, hogy az eljárás alá vont visszaélt gazdasági erőfölényével azáltal, hogy hálózatában 2002. július 24. és 2006. április 30. között indokolatlanul korlátozta közvetítő szolgáltató választását a hangszolgáltatások piacán.

A Versenytanács a fenti jogsértés miatt az eljárás alá vontat 150.000.000,- (azaz százötvenmillió) forint versenyfelügyeleti bírság megfizetésére kötelezi, amelyet a kézhezvételtől számított harminc napon belül kell teljesíteni a GVH 10032000-01037557 számú bírságbevételei számlája javára.

Egyebekben az eljárás megszünteti.

A határozat felülvizsgálata kézhezvételtől számított harminc napon belül a Fővárosi Bírósághoz címzett, de a Versenytanácsnál benyújtandó keresettel kérhető.

Indokolás

I.

1) A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 70. § (1) bekezdése alapján 2005. május 13-án versenyfelügyeleti eljárást indított a Hungarotel Távközlési Zrt. (továbbiakban: Hungarotel) ellen, mert észlelte, hogy egyrészt a vállalkozás által alkalmazott hálózati hozzáférési szerződés(ek) feltételei együttesen alkalmasak lehetnek arra, hogy a behívásos (dial-up) Internet szolgáltatók piacra való belépését korlátozzák, másrészt egyes díjcsomagjai kizárták, illetve egyes nagykereskedelmi szerződéses kikötései megnehezítették a hangszolgáltatás közvetítő-választás révén történő nyújtását. 2005. december 20-án az eljárás a vizsgálók kiterjesztették a Hungarotel 2005. október 1-jei hatállyal bevezetett új lakossági díjcsomagjaira is, melyek ugyancsak alkalmasak lehetnek a közvetítő-választás szolgáltatást nyújtani kívánó szolgáltatók piacra való belépésének korlátozására, ill. a piacról való kiszorításukra.

A fent leírt magatartások valószínűsíthetően megsértették a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló többször módosított 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 21. §., illetve az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (a továbbiakban: EK) 82. cikkében foglalt, a gazdasági erőfölénnyel való visszaélés tilalmára vonatkozó rendelkezéseit.

II.

Tényállás

2) A Hungarotel Magyarországon öt földrajzi számozási körzetben (Békéscsaba, Orosháza, Salgótarján, Pápa, Sárvár) nyújt helyhez kötött távközlési szolgáltatásokat, összesen mintegy 150 ezer előfizetőnek. 2004-ben a Hungarotel tulajdonosa, a HTCC irányítást szerzett az akkor még csak az üzleti piacon aktív, saját hálózattal is rendelkező PanTel felett.

A Hungarotel 2005. évi nettó árbevétele: 12.381.563.000.

A Hungarotel hangszolgáltatásának kiskereskedelmi feltételei

3) 2005 októbere előtt az eljárás alá vont a hangszolgáltatást az alábbi díjcsomagok keretében nyújtotta az előfizetőinek:

1. sz. táblázat

A Hungarotel díjcsomagjai 2005. október 1. előtt

(nettó díjak)	Általános	Alap	1. sz.	2. sz.	Évgyűrű	Fele-fele	
Előfizetési díj (Ft/hó)	3.600	3.600	1.850	1.150	1.000	2.552	
Kapcsolási díj (Ft/hívás)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Helyi hívás (Ft/perc)	csúcsidőben	14,20	14,20	17,04	22,72	28,40	21,30
	csúcsidőn kívül	6,40	6,40	7,68	10,24	12,80	9,60
Helyközi hívás (Ft/perc)	csúcsidőben	16,70	16,70	20,04	26,73	33,41	25,06
	csúcsidőn kívül	6,40	6,40	7,68	10,24	12,80	9,60
Távolsági hívás (Ft/perc)	csúcsidőben	28,70	28,70	34,44	45,93	57,41	43,06
	csúcsidőn kívül	11,50	11,50	13,80	18,41	23,01	17,26

A fenti táblázatban feltüntetett percdíjak a fogyasztókat ténylegesen terhelő díjakat mutatják, amelyek a Hungarotel esetében két részből adódtak össze: egy minden csomagban azonos mértékű percdíjből, amely megegyezett az Alap/Általános csomag tényleges percdíjával (alap-percdíj), illetve ehhez a többi díjcsomag esetében hozzáadódott még az ún. csomagdíj is, amelyet az Alap/Általános csomag percdíjához viszonyítva számított ki a szolgáltató csomagonként változó nagyságú szorzó segítségével. Például az 1. sz. díjcsomag esetében a díjcsomag-szorzó 0,2 volt, aminek következtében a csomagdíj 2,84 Ft/perc volt, amely a 14,2 Ft/perc alap-percdíjjal együtt adja meg a fogyasztó által ténylegesen fizetendő 17,04 Ft/perc díjtétel nagyságát. A csomagdíj-szorzó a 2. sz. díjcsomagnál 0,6, az Évgyűrű díjcsomagnál 1,00, míg a Fele-fele csomag esetében 0,5 volt. Az Általános előfizetés és az Alap díjcsomag igénybevételét nem terhelte csomagdíj-szorzó.

A 2001-2005. október 1. közötti vizsgált időszakban a Hungarotel a helyi, helyközi és távolsági hívásdíjait nem változtatta. A csomagdíjakat meghatározó szorzó mértéke az 1. és 2. sz. csomagok esetében némileg csökkent, az induló 0,24-ről 0,2-re, illetve 0,9-ről 0,6-ra.

A csomagok nem tartalmaztak lebeszélhető mennyiségeket.

- 4) Az előfizetők csak az "Általános" és az "Alap" díjcsomag¹ választása esetében élhettek a közvetítő-választás lehetőségével, minden más csomag választása esetén a Hungarotel kizárta a közvetítő-választás lehetőségét.
- 5) 2005. októberétől az eljárás alá vont új díjcsomag-családot vezetett be az alábbiak szerint:

2. sz. táblázat

A Hungarotel 2005. október 1-jétől érvényes díjcsomagjai

(nettó díjak)		Otthon prémium	Otthon 180	Otthon 60	Otthon 20 ²
Előfizetési díj (Ft/hó)		5.352	3.832	2.632	1.592
Bennfoglalt forgalom (perc/hó)		korlátlan helyi/helyközi	180	60	20
Kapcsolási díj (Ft/hívás)		3,20	3,20	3,20	3,20
Helyi hívás (Ft/perc)	csúcsidőben	11,00	12,00	13,00	14,00
	csúcsidőn kívül	5,50	6,00	6,50	7,00
Helyközi hívás (Ft/perc)	csúcsidőben	11,00	12,00	13,00	14,00
	csúcsidőn kívül	5,50	6,00	6,50	7,00
Távolsági hívás (Ft/perc)	csúcsidőben	18,00	20,00	22,00	28,70
	csúcsidőn kívül	9,00	10,00	11,00	11,50

- 6) A közvetítő-választást 2005 októberétől, a 2. sz. táblázatban feltüntetett "Otthon" díjcsomag-család bevezetésétől kezdődően az eljárás alá vont valamennyi díjcsomagjának előfizetői számára lehetővé tette.
- 7) A lebeszélhetőség a díjcsomagok többségében helyi és belföldi távolsági irányokba irányuló hívásokra vehető igénybe, és a Hungarotel által a korábbi díjcsomagok forgalmi jellemzőiről a vizsgálat rendelkezésére bocsátott adatok alapján megállapítható, hogy az 1. sz. díjcsomag felhasználói – akiket a Hungarotel az új struktúrában a 180 perc lebeszélhetőséget tartalmazó

¹ Az eljárás alá vont adatszolgáltatása alapján nem egyértelmű, hogy itt valóban két külön díjcsomagról van szó, különösen, hogy ugyanazokat a díjakat tartalmazzák. Ugyanakkor egyes adatszolgáltatásaiban külön oszlopban szerepelnek a két csomag előfizetői.

² Lényegében, a díjtételek vonatkozásában azonos az Otthon 20+ díjcsomaggal.

Otthon180 díjsomagba sorolt be – átlagos havi forgalma 2001. február és 2005. szeptember között 171 perc volt, melyből átlagosan 155 percet (90%) beszéltek helyi és belföldi távolsági irányban. A 2. sz. díjsomag esetében – amelynek előfizetőit a Hungarotel a 60 perc lebeszélhetőséget tartalmazó Otthon60 díjsomagba sorolt át – az átlagos havi hangforgalom 47 perc volt, melyből 42 percet (89%) beszéltek helyi és belföldi távolsági irányban. Tekintettel arra, hogy ezek az átlagos értékek azon előfizetők adatait is tartalmazzák, akik 20 perc alatti havi hívásforgalmat bonyolítottak – ekként az átlagot némileg lefelé módosították – és akiknek a Hungarotel egy speciális, továbbra is alacsony havidíjjal rendelkező Otthon20 elnevezésű csomagot ajánlott fel, valószínűsíthető, hogy az új csomagok lebeszélhetőségi ideje valóban a korábbi előfizetői szokásokhoz igazodott. Ugyancsak hasonló megállapítások tehetők a korábbi Alap csomag előfizetőiről, akiknek az Otthon Prémium díjsomagot ajánlotta meg a Hungarotel, amely korlátlan lebeszélhetőséget biztosított helyi irányba (tehát belföldi forgalomra a lebeszélhető kedvezmény nem vehető igénybe). Ezen előfizetők korábbi forgalmi szokásairól elmondható, hogy a majd' 400 perces havi átlagos hangforgalomból (mely mellé havi átlagban 350 perc körüli dial-up Internet forgalom is társult) átlagosan 225 perc irányult helyi hívásirányba (57%). Az Otthon Prémium kivételével valamennyi csomagba foglalt perc lebeszélhető helyi, helyközi és belföldi távolsági hívások esetén. Az előfizetők az Otthon díjsomagok között szabadon választhattak.

- 8) Az új struktúra által nem kedvezményezett hívásirányokba irányuló forgalom a következők szerint alakult. Az Otthon60-nál []³ perc mobil, [] perc nemzetközi és [] perc Internet előfizetőnként; az Otthon180-nál [] perc fix-mobil, [] perc nemzetközi és [] perc Internet, míg az Otthon Prémiumnál [] perc távolsági, [] perc mobil, [] perc nemzetközi és [] perc Internet. Az Otthon20, illetve Otthon20 Plusz csomagoknál, tekintettel arra, hogy azok az egészen kisforgalmú előfizetőknek lettek kitalálva, ugyancsak csekély lebeszélhetőségen felüli forgalom volt előrejelezhető.
- 9) Az Otthon csomagok használati szokásai alapján végzett számítások azt mutatták, hogy az Otthon20 előfizetői (több, mint []fő) havonta átlagosan [] percet, az Otthon60 előfizetői ([]fő) []percet, az Otthon180 előfizetői ([]fő) [] percet, míg az Otthon Prémium előfizetői (kevesebb, mint []fő) havonta átlagosan kb. [] percet telefonáltak, az Otthon20 Plusz előfizetői pedig ([]fő) átlagosan [] percet.
- 10) A 2006. május 1-i hatállyal bevezetett Otthon Direkt elnevezésű díjsomag már lebeszélhetőséget nem tartalmaz. Az „Otthon Direkt” megnevezés egy termékcsaládot jelent, amely tartalmazza a Direkt Helyi, Direkt Távolsági, Direkt Mobil termékeket. Továbbá „Bázis” néven szintén bevezetésre került egy lebeszélhetőséget nem tartalmazó csomag.

A telefon-behívások (dial-up) Internet szolgáltatásának nagykereskedelmi feltételei a Hungarotel hálózatában

- 11) Az eljárás alá vont hálózatában dial-up szolgáltatást nyújtani kívánó ISP az eljárás alá vont hálózatához csak az ún. *egyenes elszámolás* keretében tudott hozzáférni a 2002 január 1-jétől 2005 október 1-ig terjedő időszakban.
- 12) A hozzáférés konkrét feltételeit a 30/2001. (XII.23.) MeHVM rendelet teremtette meg. Minthogy az ISP által kínált dial-up szolgáltatás forgalmat generál a hozzáférést szolgáltatónak, a jogszabály előírta a dial-up behívások percdíjainak megosztását az alábbiak szerint:

---

³ A zárójelben lévő hiányzó adatok üzleti titkot tartalmaznak.

	Dial-up behívás maximált felhasználói díja	Az ISP-nek átadandó díj hányad
Csúcsidőben	4,88 Ft/perc	30%
Csúcsidőn kívül	2,60 Ft/perc	10%

A Hungarotel a hálózatában dial-up szolgáltatást nyújtani kívánó ISP-től *számfordítás forgalmi szolgáltatás* címen külön díjat kért, amelynek mértéke egyes szerződéses ajánlatokban megegyezett a fent említett, az ISP-t megillető díjhányad nagyságával, egyes esetekben meghaladta ezt a mértéket.

	A rendelet szerint az ISP-t megillető díj	A Hungarotel részére fizetendő számfordítás forgalmi szolgáltatás díja
Csúcsidőben	1,464 Ft/perc	1,464 Ft/perc 1,964 Ft/perc ⁴
Csúcsidőn kívül	0,26 Ft/perc	0,26 Ft/perc 0,76 Ft/perc ¹

A rendelkezésre állt adatok szerint a Hungarotel a hálózatához Magyar Telekom-tól bérelt linkeken keresztül csatlakozó ISP-k esetében is felszámította a számfordítás díját, miközben a Magyar Telekom-tól is beszedte a 35.000 Ft/hó/51-es szám forgalomirányítási díjat.

- 13) Az ISP által a dial-up Internet nyújtása céljából Hungarotel-től igénybe vett ISDN30-as linkek ára számukra bruttó 125.000 Ft volt, miközben ugyanennek a csatlakozó linknek a kiskereskedelmi listás ára bruttó 102.625 Ft⁵.

A GVH által beszerzett információk a hangszolgáltatások piacával kapcsolatban

- 14) A közvetítő-választás kizárásával kapcsolatban érintett szolgáltatásként a Hungarotel hálózatában nyújtott vezetékes hívásslolgáltatások azonosíthatók, így a helyettesítési viszonyokat is e szolgáltatások szempontjából szükséges vizsgálni.
- 15) A GVH a *fix-mobil helyettesítésre* vonatkozó piaci információkat három fő forrásból szerezte be:
- A vizsgálók nyilatkozatot kértek a mobil szolgáltatóktól és néhány vezetékes szolgáltatótól, beleértve azokat a vállalkozásokat is, amelyek a Hungarotel területén versenytársként jelen vannak és/vagy megjelenésük volt valószínűsíthető.
  - Ugyanezen szolgáltatóktól és magától az eljárás alá vonttól kértek előfizetői és forgalmi adatokat, amelyeket összevetettek az NHH nyilvános adatbázisaival és elemzése alapján kirajzolódó képpel történő összevetése képezte a fix-mobil helyettesítésre vonatkozó vizsgálat második pillérét.
  - A harmadik forrást a GVH által megbízott piackutató által végzett lakossági kutatás eredményei jelentették.
- 16) A piaci szereplők álláspontja a vezetékes és a mobil telefonszolgáltatások helyettesíthetőségéről:

⁴ PSINet és Invitel részére adott ajánlat

⁵ 8. sz. irat, 6. sz. irat, 37. sz. irat

- a) A *Hungarotel* szerint a mobil és a vezetékes telefon szolgáltatás csak az alkalmazott technológiában különbözik, az előfizetők, mivel a mobil szolgáltatók teljes országos lefedettséget nyújtanak, ugyanazt a szolgáltatást kapják, esetleg kényelmesebb módon, mert nincs helyhez kötöttség és a havi díj fizetést is megkerülhetik (prepaid szolgáltatás), a forgalmi díjak is előnyösebbek lehetnek a felhasználó kapcsolati igényétől függően. A *Hungarotel* szerint tehát a két hívásslolgáltatás helyettesítője egymásnak.
- b) A *Magyar Telekom* szerint a vezetékes és mobil szolgáltatások az elsődleges felhasználási cél (beszédalapú kommunikáció), illetve az ár tekintetében helyettesítik egymást. A különböző díjstruktúrák miatt az árak összehasonlítása meglehetősen nehéz. A fogyasztók az árak szerinti helyettesíthetőséget a távközlésre fordított teljes (havi) kiadásaik alapján ítélik meg. Más jellemzők tekintetében a helyettesítés nem kölcsönös, a vezetékes telefon például nem biztosítja sem a mobilitást, sem a személyre szabottságot, ezért a helyettesítés e vonatkozásban egyirányú. A mobil szolgáltatások helyettesítő szerepét az utóbbi években tovább növelte a hálózatok lefedettségének növekedése, a minőség javulása, az árak mobil szolgáltatók közti erősödő verseny következtében megfigyelhető csökkenése, a vezetékes ügyfeleket célzó csomagok megjelenése. A városban és a fejlettebb régiókban élők feltételezhetően fogékonyabbak az új technológiákra és szolgáltatásokra, ami a mobil használat valószínűségét növelheti.
- c) Az *Invitel* szerint a fix-mobil helyettesíthetőség mind a hozzáférés, mind a forgalmi szolgáltatások tekintetében fennáll. A *Hungarotel* területén a mobil verseny-nyomás – a *Hungarotel* korábbi, a közvetítő-választást eredményesen korlátozó magatartása következtében – nagyobb lehet, mint azon vezetékes szolgáltatók primer körzeteiben, amelyeken az inkumbensek adminisztratív módon nem nehezítették, illetve kiskereskedelmi csomagjaikban nem korlátozták a közvetítőválasztásos előfizetői forgalmi szolgáltatások igénybevételét. A *Hungarotel* magatartása miatt ott magasabb lehet a mobil hozzáférések száma és a forgalmi szolgáltatások volumene. Utalt ugyanakkor arra, hogy a kábeltelevíziós telefon szolgáltatások elterjedése csökkentheti a mobil szolgáltatások által támasztott verseny-nyomást a hangszolgáltatások piacán.
- d) A *Tele2* szerint a hívásslolgáltatások tekintetében a mobil és vezetékes hívások helyettesíthetősége nem zárható ki, a hozzáférési szolgáltatások vonatkozásában viszont helyettesítés nem áll fenn. Utóbbira bizonyíték, hogy a fogyasztók túlnyomó hányada mindkét fajta előfizetéssel rendelkezik. Ezen túlmenően a felhasználási cél is eltérő, mert míg a mobil telefont a fogyasztók elsősorban beszédhívásokra és SMS küldésére használják, addig a vezetékes telefont beszédcélú hívásokra és adatátviteli – egyre nagyobb mértékben szélessávú adatátviteli – szolgáltatásokra. A vezetékes szolgáltatók stratégiájukat már érezhető módon éppen a szélessávú szolgáltatások fejlesztésére építik, tekintettel arra, hogy a vezetékes technológia még sokáig megelőzi a mobil technológiát az összehasonlítható áron elérhető sáv szélesség vonatkozásában. A *Tele2* szolgáltatását felmondók körében végzett felmérései nem támasztják alá a helyettesítést. Ezen fogyasztói körben a mobil szolgáltatásra való áttérés mint hivatkozás gyakorlatilag nem jelent meg, s azok aránya is nagyon csekély, akik bevallásuk szerint egyidejűleg vezetékes hozzáférésüket is felmondják.

A hívásslolgáltatásokkal kapcsolatban a *Tele2* úgy véli, hogy a kétféle hívás egyenértékű, minősége azonosnak tekinthető. Minthogy a lakosság jelentős része továbbra is mind vezetékes, mind mobil hozzáféréssel rendelkezik, a gyakorlatban könnyen tudnak a kétféle telefont a használatban helyettesíteni. A hívásokért az inkumbens és alternatív szolgáltatók, valamint a vezetékes és mobil szolgáltatók között is intenzív verseny tapasztalható. Ugyanakkor a fix-mobil hívások számának és tartásidejének belföldi távolsági hívásokkal összevethető nagyságrendje, jelentőségének állandó szintje arra utalhat, hogy a fogyasztók otthonukban továbbra is preferálják a vezetékes telefon használatát, illetve hogy a kisvállalkozások üzleti hívásaikra napközben előnyben részesítik a vezetékes telefont. A helyettesítés ellen szóló érvként említette továbbá, hogy a Nemzeti Hírközlési Hatóság 2004. évi piacelemzési eljárásaiban mind a hozzáférési, mind a hívás szolgáltatások esetében a mobil és vezetékes szolgáltatásokat elkülönült piacokként azonosította.

A területi különbségek kapcsán a Tele2 úgy nyilatkozott, hogy saját adatai alapján nem érzékelt, hogy a felhasználói szokások eltérőek lennének a Hungarotel területén, mint másutt.

- e) A *UPC* adatszolgáltatásában jelezte, hogy tekintettel arra, hogy helyhez kötött telefon szolgáltatásával csak 2004. szeptember 1-étől jelent meg, nem áll rendelkezésére elegendő gyakorlati tapasztalat, hogy 2001-től átfogóan értékelhesse a mobil szolgáltatások helyettesítő szerepét. Meggyőződése ugyanakkor, hogy a mobil telefon már évek óta tökéletesen képes helyettesíteni a hagyományos helyhez kötött telefon szolgáltatásokat, mind szolgáltatásai mennyiségében, mind minőségében, míg mindez fordítva már nem áll fenn, amit a penetráció különbözősége is jól mutat. Ráadásul a helyettesíthetőség korábbi hiányát elsősorban az árak különbözősége eredményezte, ami mára csökkent, sőt a technológiai változások miatt a jövőben tovább apadhat. Az általános helyettesíthetőségen túl egyfajta konvergencia is kialakulni látszik a vezetékes és mobil szolgáltatások között, amit a T-com és T-Mobile összeolvadása, illetve a T-Mobile és Vodafone egy-egy ajánlata is jelez. Ez utóbbiak szolgáltatásai lényegében megegyeznek a DECT (vezeték nélküli) készülékekkel ellátott PSTN telefónia által nyújtott szolgáltatásokkal és funkciókkal, tehát esetükben a helyettesíthetőség versenyjogi értelemben is biztonsággal kimondható. Végül előadta, hogy véleménye szerint a Hungarotel és a Magyar Telekom szolgáltatási területei között a mobil verseny-nyomás intenzitását tekintve nincsenek különbségek.
- f) A *T-Kábel* ugyancsak hivatkozott korlátozott gyakorlati tapasztalataira e téren, tekintettel arra, hogy kábeltelefon szolgáltatása csak 2005. június 15-én indult. Álláspontja szerint a mobil szolgáltatás a gyakorlatban teljes egészében helyettesíti a vezetékes szolgáltatást, amit az előfizetők száma – mint a helyettesítés legfőbb fokmérője – is mutat. A fordított irányú helyettesítés ugyanakkor nem áll fenn, mert a vezetékes szolgáltatás nem tudja biztosítani a mobilitást és a személyre szabottságot, s erre utal a vezetékes szolgáltatások iránti csökkenő kereslet is. Az esetleges területi különbségekkel kapcsolatban álláspontja az, hogy a Hungarotel területén vélhetően nem lehet jelentősebb a helyettesíthetőség, mint az egyéb területeken, tekintettel arra, hogy mindkét típusú szolgáltatás elméletileg minden területen elérhető.
- g) A mobil szolgáltatók közül a *Pannon GSM* álláspontja szerint a vezetékes és a mobil rádiótelefon szolgáltatások között, a szolgáltatás-csomagok egyes elemei tekintetében rész-helyettesíthetőség kétségtelenül fennáll, de teljes körű helyettesíthetőség feltételezése nem indokolt. A vezetékes hozzáférések alapvetően nem egy adott személyhez kapcsolódnak, hanem helyhez kötöttek, ezzel szemben a mobil szolgáltatások alapvető előnye a mobilitás és ezzel összefüggésben a személyhez kötött kommunikáció lehetősége. Ezen tulajdonságok meghatározzák az igénybevett szolgáltatások azon körét, melyben a helyettesíthetőség fennáll, és elkülönítik azokat, melyek esetében a helyettesítés kizárható. A telefonszolgáltatás célját tekintve az esetek döntő többségében beszéd célú, személyes kommunikációra használják. Ennek következtében döntően az ár kérdése az előfizetők döntése, hogy melyiket veszik igénybe. Az utóbbi idők kiskereskedelmi ár-, és előfizetői szám-tendenciái egyértelműen arra utalnak, hogy az alapszolgáltatás vonatkozásában az előfizetők készek a vezetékes hívásokat mobil hívásokkal helyettesíteni.

Kifejtette továbbá, hogy a helyettesíthetőség szempontjából a Hungarotel hálózatával lefedett terület a vizsgált időszakban eltérő megítélést igényel a Matáv területeihez képest. A Pannon GSM soha nem tett földrajzi területhez, illetve vezetékes szolgáltatóhoz kötődő kiskereskedelmi ajánlatot, így Hungarotel előfizetői más vezetékes előfizetőkkel azonos kínálatból választhattak. Ezzel szemben a Hungarotel előfizetői drágábban indíthatnak Pannon GSM irányú hívásokat, mint a Matáv előfizetői. Ennek következtében a Hungarotel területein az előfizetők jelentősen nehezebben helyettesítették a vezetékes elérhetőségüket mobil elérhetőséggel, miután a költséges hívásdíj számottevő korlátot emelt a tényleges mobil elérés elé. Számításai szerint egy Hungarotel előfizető több mint 40%-kal drágábban hívott mobil előfizetőt Matáv-os társánál, ezzel szemben a Hungarotel egy mobil irányú híváson több mint kétszer annyit (!) keresett, mint

az inkumbens. Ilyen feltételek mellett a helyettesítés kérdése szükségszerűen különbözőképpen alakul az egyes szolgáltatók előfizetői körében (Vj-69/2005/25., 29.).

h) A *Vodafone* adatszolgáltatásában kifejtette, úgy véli, mind a helyettesítés létezése, mind annak hiánya mellett lehet releváns érveket felhozni. Utóbbi példaként a vezetékes szolgáltatók – különösen pedig a HTCC – piaci magatartását említette. A *Vodafone* szerint ugyanis amennyiben forgalmi helyettesítés állna fenn a vezetékes és mobil szolgáltatók között, vagyis a vezetékes szolgáltatókra komoly verseny-nyomás nehezedne a mobil szolgáltatók részéről, úgy nehezen lenne elképzelhető, hogy a vezetékes szolgáltatók ilyen jelentős árréssel adják a mobil irányba menő forgalmat. Ennek illusztrálására bemutatta, hogy 2005 áprilisában miként alakultak a HTCC mobilba irányuló díjai, s hogy azon belül mekkora részt tettek ki a fix-mobil hívást alkotó résztermékek (vezetékes hívás kezdeményezés, illetve mobil végződtes) díjai. A *Vodafone* véleménye szerint tehát, amennyiben a vizsgált időszakban a mobil szolgáltatók díjai komoly verseny-nyomást gyakoroltak volna a HTCC működésére, úgy minden gazdasági racionalitásnak ellentmondott volna a HTCC által alkalmazott magas árrés alkalmazása (még a többi vezetékes szolgáltatóhoz képest is) olyan termékek esetében, amelyeket – azonos piac esetén – helyettesítenének a mobil szolgáltatók csökkenő árú termékei. Álláspontja szerint a HTCC árazási magatartása egyértelműen igazolja, hogy a vállalat nem vélte helyettesítőnek a mobil szolgáltatók termékeit, ezek alakulásától függetlenül határozta meg saját árait. A *Vodafone* ismeretei szerint a vállalat pénzügyi mutatói (pl. EBITDA) igazolják a cégvezetés döntéseit, és egyben cáfolják azon esetleges vélekedést, hogy a HTCC „tévedésből”, a gazdasági racionalitásnak ellentmondva tartotta volna magasan kiskereskedelmi árait. A HTCC árazási gyakorlatának és jövedelmezőségének együttes vizsgálata véleménye szerint nagyon közel áll az ún. „hipotetikus monopolista” teszt kereteihez, hiszen éppen arra a kérdésre ad választ, hogy egy olyan vállalat, aki az adott területen monopolista a vezetékes szolgáltatók nyújtása tekintetében, képes-e megemelni árait (magasan tartani egy csökkenő díjkörnyezetben) anélkül, hogy előfizetői olyan mértékben válasszanak helyettesítő termékeket, hogy az már ne érje meg a hipotetikus monopolistának (Vj-69/2005/26.).

17) Piaci adatok és tendenciák:

- a) A vezetékes előfizetések számának a mobil előfizetések (aktív SIM kártyák) számával történő összehasonlítására vonatkozó közismert tény, hogy a vezetékes előfizetések száma messze elmarad a mobilétól, s míg előbbi enyhén csökkenő, addig utóbbi ennél nagyobb mértékben, bár egyre inkább lassuló ütemben, növekvő tendenciát követ. Ezt a tény összefüggésben van azzal, hogy a mobil penetráció (90 %) lényegesen nagyobb a vezetékes penetrációnál (30 %).
- b) Ugyancsak a penetrációt fejezi ki, de nem a személyek, hanem a háztartások száma alapján számított penetráció összevetése. A BellResearch piackutató cég által éves rendszerességgel elkészített Infokommunikációs Jelentés szerint a háztartások szintjén a vezetékes és a mobil szolgáltatók penetrációja az utóbbi években az alábbiak szerint alakult.

	2003	2004	2005
vezetékes ellátottság	69%	67%	65%
mobil ellátottság	65%	72%	76%

A háztartások ellátottsága szintjén is érvényesül a csökkenő vezetékes és növekvő mobil penetráció tendenciája, és 2004-ben a mobil penetráció meghaladta a vezetékest, de a vezetékes hozzáférések továbbra is a háztartások két-harmadában vannak jelen.

- c) A vizsgálati jelentés mellékletében látható számítások, táblázatok és diagramok az NHH negyedéves monitoring jelentéseiben szereplő adatok felhasználásával készültek a vezetékes és

a mobil szolgáltatások különféle forgalmi jellemzőinek összehasonlítása céljából.⁶ Az idősorok elemzése alapján látható, hogy a vezetékes hívások átlagos hossza továbbra is szignifikánsan (kb. 1 perccel, 66%-kal) meghaladja a mobil hívások átlagos időtartamát, bár 1999 óta a különbség némileg csökkent. Az előfizetők átlagos havi forgalma is jelentős eltéréseket mutat (kb. 100 perc/hó/előfizető; a vezetékes előfizetőnkénti forgalom majd' kétszerese a mobil előfizetőkének), bár a különbség itt is enyhén csökkenő. A vezetékes hívásokon belül mind a híváshossz, mind az átlagos havi forgalom tekintetében a helyi / helyközi hívásirány vezet, azonban a belföldi távolsági és fix-mobil hívások forgalmukat tekintve utolérték a helyi kategóriába tartozó hívásokat. Ugyancsak megközelítették a belföldi (vezetékes távolsági és fix-mobil) hívások a helyi hívásokat hosszukat illetően is 2005-ben. A mobil hívásokon belül a hívás irányától függően a hívások hosszában nincsenek különbségek, a hívásszám tekintetében azonban a hálózaton belüli mobil hívások jóval meghaladják a különböző mobil hálózatok közötti hívások számát, s a mobilból vezetékes hálózatba irányuló hívások száma még ennél is kisebb.

A teljes hangforgalom alakulása tekintetében az NHH nyilvántartásai alapján megállapítható, hogy a mobil hívások hangforgalomból való részesedése 2004 második felétől eléri, illetve meghaladja az 50%-ot. Ez a tendencia mind a belföldi, mind a nemzetközi hívások tekintetében hasonlóan érvényesül, míg a hívásszám tekintetében – a korábban írtak szerint – a mobil részesedése még nagyobb, 70% körüli.

- d) Ami az egyes hívásirányokat illeti, a vezetékes hívások között továbbra is a helyi hívások a legjelentősebbek, melyek díja jellemzően számottevően alacsonyabb bármely mobil hívástípusénál. A helyközi I. típusú hívások a legtöbb szolgáltatónál a helyi hívásokkal közel azonos díj ellenében vehetők igénybe, míg a helyközi II. hívások ára a belföldi távolsági hívások díjához közelít.
- e) A hozzáférések tekintetében összehasonlításként megállapítható, hogy míg a 2003-as hírközlésszisztikai évkönyv adatai szerint 2003-ban az ország lakosságának kb. 6,6%-a élt a Hungarotel volt koncessziós területén, és a több, mint 3,6 millió fővonalnak kb. 5,4%-a működött Hungarotel-területen, addig az egyik mobil szolgáltató adatszolgáltatása szerint előfizetőinek mindössze kb. 3%-a él HTCC-területen. (A mobil szolgáltatók részesedése a piacutatás szerint Hungarotel-területen megegyezik azok országos piacon elért súlyával.)
- f) A Hungarotel részesedése a vezetékes hangforgalomból az adatszolgáltatásai alapján adódó értékeknek az NHH nyilvános adatbázisaival való összevetését követően a 2003-as évben 5% körül alakult (azzal, hogy a belföldi hívások tekintetében némileg alacsonyabb, 4% körüli, míg a nemzetközi hívásoknál némileg magasabb, 6% körüli volt az arány, az Internet behívás esetén pedig 2% alatti), míg a mobil szolgáltatók által a HTCC-területen található bázisállomások forgalmára vonatkozóan rendelkezésre bocsátott adatok a mobil forgalom megoszlása tekintetében ellentmondások (egy szolgáltató nem tudott adatot szolgáltatni, egy másik adatai alapján a HTCC-részesedés 3% alatti, a harmadik adatai alapján pedig 5% feletti, miközben a mobil szolgáltatók előfizetőszám szerinti részesedése a Hungarotel területén az országos átlaggal megegyező).
- g) Az átlagos híváshosszak tekintetében csak a nemzetközi hívásoknál látszik jelentősebb különbség, míg a Hungarotel-előfizetők által bonyolított helyi és helyközi, távolsági és fix-mobil hívások tartama nagyjából megegyezik az országos adattal, és ekként szignifikánsan eltér a mobil hívásokra jellemző értéktől. Az átlagos havi forgalom tekintetében a Hungarotel-előfizetők kb. havi 50 perccel alatta maradnak az országos átlagnak, és inkább csökkenő tendenciát mutatnak, szemben a teljes vezetékes szegmensre jellemző stagnálással, ami a mobil

---

⁶ A helyi hívások tekintetében a 2001-es adatokat is tartalmazó diagramok elemzésekor figyelemmel kell lenni arra a módszertani sajátosságra, hogy 2002-ig a helyi hívásokra vonatkozó adatok az Internet behívás forgalmát is tartalmazták, ettől kezdve azonban külön kerültek kimutatásra, s ez eredményezi a helyi hívások idősoraiiban időnként tapasztalható törést.

előfizetők növekvő átlagos havi forgalma miatt 2005 végére már igen csekély eltérést mutat vezetékes és mobil előfizető között.

- h) A Hungarotel előfizetői forgalmának hívásirányonkénti megoszlása is hasonló a vezetékes szolgáltatók egészére jellemző képhez, azzal, hogy a távolsági és fix-mobil hívások arányának 2005. évi megnövekedését az összes vezetékes szolgáltatóra vonatkozó ábrában vélhetően az eredményezi, hogy az NHH adatgyűjtése ekkortól tartalmazza a közvetítő-választást kínáló szolgáltatók forgalmát is, ilyen viszont a Hungarotel-területi adatokat nem befolyásolta.
- i) A Hungarotel lakossági előfizetőinek egy beszélő percre jutó vezetékes költsége 30-40 Ft között alakult, melynek megközelítőleg felét-felét tette ki az előfizetési díj egy percre eső része és az átlagos beszélgetési díj. Ezt összevetve a mobil szolgáltatók prepaid csomagjaiban található tarifákkal, s figyelembe véve, hogy a Hungarotel másodperc-alapú számlázást működtetett, míg a prepaid mobil csomagokban a számlázás fél perces vagy egyperces egységekben történt, megállapítható, hogy a mobil hívásdíjak jellemzően magasabb egy percre jutó költséget eredményezhettek, mint a Hungarotel előfizetőjének egy percre jutó teljes költsége.
- j) 2005 októberét követően a Hungarotel területén viszonylag nagymértékű lemorzsolódás következett be a díjcsomag-struktúra átalakítását követően. Az alább ismertetésre kerülő, a piackutatás során megállapított vezetékes penetrációs számot a Hungarotel által szolgáltatott előfizetősám-csökkenési adattal (5 hónap alatt kb. 20.000 lakossági előfizető, melynek igen jelentős része kábeltelevíziós hozzáférésre tért át) és a kábeles telefon előfizetések számával korrigálva 2006 márciusára a vezetékes telefontal rendelkezők aránya néhány %-pontos csökkenést mutat (69% helyett 64-66%). A mobiltelefonnal rendelkező háztartások aránya ezzel párhuzamosan némileg nőtt.

18) A piackutatás eredményei:

- a) A GVH vizsgálói szükségesnek látták, hogy a lakossági ügyfelek körében piackutatás segítségével egészítsék ki a fentiekben ismertetett, különböző forrásokból rendelkezésre álló adatok alapján kirajzolódó képet a fix-mobil helyettesíthetőségről a Hungarotel területére vonatkozóan (Vj-69/2005/44). Az adatok felvétele éppen egybeesett a Hungarotel új tarifastruktúrájára történő átállással. A Hungarotel területén érzékelhető esetleges specifikus tényezők feltárása érdekében az eredményeket a Magyar Telekom körzetei közül öt – a Hungarotel-körzetekkel összevethető tulajdonságokkal rendelkező – primer körzetből vett kontroll-mintán alapuló eredményekkel vetették össze.
- b) A kutatás eredményei szerint a Hungarotel területén a vezetékes penetráció a háztartások szintjén 69%, ami szignifikánsan magasabb, mint a kontroll-mintában (63%), és magasabb, mint országos átlagban (65%). Közülük is kiugróan magas a csak vezetékes telefontal rendelkezők aránya (teljes Hungarotel-minta 25%-a), míg a vezetékessel és mobillal való egyidejű rendelkezés a háztartások 44%-ában állapítható meg (a kontroll-mintában ezek az adatok rendre 16%, illetve 47%, míg országosan 17%, illetve 48%). Ezzel párhuzamosan a háztartásokra vetített mobil penetráció a Hungarotel területén némileg alacsonyabbnak mutatkozott (74%), mint a kontroll-mintában (80%) vagy országosan (76%), és a csak mobillal rendelkezők aránya (31%) is alatta maradt a Magyar Telekom kiválasztott 5 primer körzetében kapott értéknek (33%), de meghaladta az országos átlagot (28%). (A teljesség kedvéért megjegyezzük, hogy az egyik fajta hozzáféréssel sem rendelkezők aránya Hungarotel-területen 1%, a kontroll-mintában 4%, míg országosan 8% volt.)
- c) A Hungarotel-előfizetők vezetékes telefonra havonta átlagosan 4.500 Ft-ot költenek, melyből a havi előfizetési díj kb. 2.000 Ft-ot, a beszélgetési díj 2.300 Ft-ot képvisel (a maradék az Internet-használat díja és/vagy a csomagdíj szorzó miatti díj lehet). A Magyar Telekom előfizetői ezzel szemben havonta átlagosan 5.200 Ft-ot költenek vezetékes telefonra, melyből az előfizetési díj értéke kb. 3.000 Ft, a beszélgetési díj pedig 2.000 Ft. Hasonló különbségek figyelhetők meg a mobil összköltség tekintetében is, míg a Hungarotel-területi háztartások átlagosan 7.000 Ft-ot, addig a Magyar Telekom 5 primer körzetében megkérdezett háztartások 8.700 Ft-ot fizetnek

havonta a mobil telefon használatáért. A részletes adatok alapján megállapítható, hogy a vezetékes és mobiltelefonnal is rendelkezők átlagosan megközelítőleg ugyanannyit költenek mobiltelefonra, mint a csak mobillal rendelkezők, s minél többet költ egy háztartás vezetékes telefonra, annál nagyobb a mobilra fordított kiadása is, ami a helyettesítés hiányára, kiegészítő viszony fennállására utalhat. A mobilhasználat díja ugyanakkor azok körében a legmagasabb, akik beszélgetésre alig használják vezetékes telefonjukat.

Piaci információk a dial-up szolgáltatásokkal összefüggésben

- 19) Az Internethez való hozzáférést különféle infrastrukturális megoldások biztosíthatják, így megkülönböztethető a hagyományos PSTN hálózatokon kínált betárcsázós (dial-up), az aszimmetrikus sávszélességet biztosító ADSL (illetve egyéb xDSL megoldások) és a pont-pont közötti dedikált sávszélességet adó bérelt vonali, továbbá a vezeték nélküli (mikrohullámú-, mobil- és műholdas) hozzáférés, valamint a kábeltelevíziós hálózatokon kábelmodem segítségével biztosított hozzáférés. Az Internet-hozzáférés piaca általában véve bővül, azon belül is az ADSL és kábelmodemes hozzáférés fokozatos térnyerése figyelhető meg, a szélessávú megoldásokon belül, a keskenysávú rovására.
- 20) Az Internethez való hozzáférés piacán a keresleti-kínálati viszonyok tekintetében egyrészt elkülöníthető a lakossági és üzleti előfizetőknek kínált *kiskereskedelmi* Internet-hozzáférési szolgáltatás, másrészt elhatárolhatók egymástól a keskeny- és szélessávon keresztül biztosított Internet-hozzáférési technikák. A keskenysávú hozzáférések a 128 kbps alatti sávszélességű megoldások; ilyenek az analóg távbeszélő hálózatot (PSTN) és az ISDN (Integrated Services Digital Network) vonalat használó szolgáltatások, de a GSM-platfomon csomagkapcsolt technológiával (GPRS) megvalósuló hozzáférés is felmerül, és elérhetőek keskenysávú bérelt vonali szolgáltatások is. A mobil hálózaton keresztül történő elérés esetében a szolgáltatás műszaki jellemzője és ára, illetve egyéb igénybevételi feltételei nagymértékben eltérnek a behívó (dial-up) szolgáltatásától. Az elsődlegesen hangszolgáltatásra tervezett második generációs (GSM) mobil rádiótelefon hálózat csak mérsékelt sebességgel (legfeljebb 14 kbps) és a hálózati végpont különleges beállítása esetén alkalmas adatátvitelre, míg a GPRS technológiával megvalósított Internet hozzáférés az eddigi eljárásokban magasabb tarifákkal és eltérő díjazási rendszerrel (letöltés-arányos és nem időalapú díjazás) bír. A MASMI által végzett piackutatás adatai szerint a Hungarotel területén Internetezőket elenyésző, mintegy 5%-a csatlakozik a világhálóra GPRS-en keresztül.
- 21) Bár a vizsgált magatartás hatása a dial-up kiskereskedelmi piacán jelentkezik maga a magatartás a dial-up alapú Internet nyújtásához szükséges nagykereskedelmi hozzáférés feltételeivel kapcsolatos. Mint minden távközlési szolgáltatás nyújtásához, így ezen a *nagykereskedelmi* piacon a dial-up Internet elérhetővé tételéhez is saját, vagy bérelt PSTN/ISDN hálózatra van szükség, saját *párhuzamos hálózat* építése nyilvánvalóan ésszerűtlen. A hálózathoz való hozzáférés módját és feltételeit a liberalizációs távközlés szabályozás teremtette meg a piacralépés lehetőségét hozva létre az addig monopolizált piacon. Az ISP-k számára a piacnyitás alapvetően három technikai lehetőséget alakított ki, amelyek közül kettő a technikai tartalom tekintetében lényegében nem különbözik egymástól. Ezek 1. hálózati hozzáférés, 2. a hálózatok összekapcsolása, és 3. a helyi hurok részleges vagy teljes átengedése.
- 22) A hálózat szolgáltatás nyújtása céljából való igénybevétele a *hálózati hozzáférés* (az ezt keretbe kapcsoló megállapodást Hálózati Hozzáférési Szerződésnek, a továbbiakban HHSz-nek nevezzük), míg a hálózatok közötti fizikai kapcsolat megteremtése annak érdekében, hogy a felhasználók elérhessék egymást, az *összekapcsolás* (az összekapcsolás kereteit megteremtő szerződés az összekapcsolási szerződés). Míg a két fogalom műszaki tartalmában ugyanazt a jelentést hordozza, addig jogi értelemben egyes szolgáltatások nyújtása csak összekapcsolás, illetve csak hozzáférés keretében valósulhat meg. Helyettesítési szempontból a két megoldás között tehát annyiban van átváltás, amennyiben ezt a szabályozás megengedi. Erre tekintettel a vizsgált időszak két időszakra bontható. 2002-ben és 2003-ban a hírközlésről szóló 2001. évi XL. törvény (továbbiakban: *Hkt.*) és kapcsolódó rendeletei, 2004-től kezdődően pedig az elektronikus

hírközlésről szóló 2003. évi C. törvény (továbbiakban: *Eht.*) és végrehajtási rendeletei teremtették meg a hírközlési szolgáltatások nyújtásának jogi háttérét. Mind a hozzáférés, mind pedig az összekapcsolás keretén belül a vezetékes szolgáltató hálózatához való hozzáférésnek mint nagykereskedelmi szolgáltatásnak különböző módozatai jöttek létre. Ezek a módozatok mind ugyanazt eredményezik: a Hungarotel hálózatához való hozzáférést, ezért elvileg bármelyik módozat (konstrukció) révén lehetséges a Hungarotel kiskereskedelmi szolgáltatásainak (például a dial-up Internetes hozzáférési szolgáltatásnak) a helyettesítése, kiváltása.

23) A konstrukciók létrejöhetnek közvetlen vagy közvetett módon. A különbség abban áll, hogy igénybe vesz-e az ISP csatlakozónyalábot (ISDN30-as linket) a Hungaroteltől vagy nem. Ez utóbbi esetben beszélünk közvetett módról vagy modellről. Mindkét említett konstrukció megvalósulhat egyenes vagy fordított elszámolási rendszerben. Fordított rendszerben a hozzáférési szolgáltató meghatározott mennyiségű forgalmat ad el az ISP-nek, aki meghatározza a szolgáltatások teljes eladási árát (bele értve az Internet hozzáférési szolgáltatás távközlő hálózaton keresztül történő nyújtásának díját is), és kiszámlázza valamint be is szedi az előfizetőtől. Az ISP nettó jövedelme az eladási ár és a hozzáférési szolgáltatónak fizetett hozzáférési díj különbözete. A beszédési kockázat teljes egészében az ISP-t terheli, míg a hozzáférési díj a teljes forgalom után megfizetésre kell, hogy kerüljön. Egyenes elszámolás esetén a távközlési szolgáltató szedi be a 06-51-xxx-xxx számra irányuló dial-up behívás 30/2001-es MeHVM r. szerinti díját, amelyet szintén a rendelet alapján megosztanak az ISP-vel. Az ISP is számíthat fel havi díjat a szolgáltatásért, amit azonban ő számláz ki és szed be. (Ha nem szed ilyen díjat, akkor beszélhetünk nyílt Internetről.)

24) 2002 és 2004 között a Hungarotel hálózatán keresztüli dial-up szolgáltatás nyújtásához az ISP-k az alábbi konstrukciók közül választhattak:

- a) HHSz 1: Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás (egyenes elszámolással) közvetlen vagy közvetett módon.
- b) HHSz 2: Átalánydíjas Internet számfordítási hozzáférési szolgáltatás.
- c) HHSz 3: Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás
- d) Összekapcsolási szerződés

25) A HHSz 1 konstrukció tartalma az előfizetői internethívás továbbítása az internetszolgáltató hálózati hozzáférési pontjára a távközlési szolgáltató nem földrajzi számáról.

a) Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás egyenes elszámolással közvetlen Hungarotel hálózathoz való csatlakozással az alábbi szolgáltatók szerződtek:

Vállalkozás	Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás díja (Ft/perc)		ISDN30 Link havi díja db/Ft	Szerződéskötés dátuma
	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül		
Nap-Szám Kft.	1,464	0,26	100.000	2002. 10.13.
BékésNet	1,464	0,26	100.000	2002.10.28.
GTS-DataNet	1,464	0,26	69.000	2002.10.28.

b) Az alábbi táblázat azokat az ajánlatokat mutatja be, amelyeket az ISP nem fogadtak el, mert az abban foglalt feltételeket számukra hátrányosnak ítélték meg, így esetükben Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás (közvetlen, egyenes) igénybevételére vonatkozó HHSZ kötésére sem került sor:

Vállalkozás	Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás megajánlott díja (Ft/perc)	ISDN30 Link megajánlott havi díja	Ajánlatküldés dátuma

	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	db/Ft	
EuroWeb/PSINet	1,964	0,76	69.000 ⁷	2002. közepe
Invitel	1,964	0,76	69.000 ⁸	2002.10.22.
T-Online	1,464	0,26	100.000 ⁹	2003.01.27.
	1,464	0,26	- ¹⁰	2003.09.30.

26) A HHSz 2 (Átalánydíjas Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás) tartalmával összefüggésben 2002. július 15-én megállapodást kötött az Informatikai és Hírközlési Minisztérium (IHM) továbbá a Matáv, Emitel, Monortel, Vivendi, és Hungarotel 15 (bruttó 1550 Ft) és 40 órás (bruttó 4000 Ft) támogatott dial-up Internet elérés nyújtására egységes feltételekkel 2002. augusztus 1-jétől. Ezeket a díjcsomagokat hétköznap 16 órától 24 óráig, hétvégén/ünnepnapokon 7-24 óráig lehetett igénybe venni.

a) Ezek a díjak csak az Internet eléréshez szükséges telefondíjakat takarták, melyekre 0,77 Ft/perc állami támogatás járt. Ezen támogatási összegben felül a kedvezőtlenebb távközlési infrastruktúrájú területeken szolgáltató cégek, mint amilyen a Hungarotel is volt, az IHM még további 0,38 Ft/perc állami támogatást is folyósított. Két évre összesen 3 milliárd Ft állami támogatás lett elkülönítve erre a célra.

b) A HHSz 2 tartalma, hogy az IHM-mel kötött megállapodás alapján a Hungarotel díjcsomagokat képez dial-up Internet behívásokra (15 és 40 órás csomag formájában), amelyek igénybevételeből képződő forgalom után az ISP forgalmi díjnak megfelelő havi átalányt fizet a hozzáférési szolgáltatóknak a 30/2001 (XII.23) MeHVM r. 5. §-a alapján, amely a 15 órás csomag esetében 201,5 Ft-ot, a 40 órás esetében 520 Ft-ot jelentett.

c) 2003 februárjában az Európa Terv részeként 25%-os dial-up Internet tarifa csökkentését jelentett be a Kormány. Ennek lényege, hogy a korábban csak kiskereskedelmi szinten megajánlott 15 (1,72 Ft/perc) 40 órás (1,66 Ft/perc) csomagot nagykereskedelmi szinten 25%-kal (15 órás: 1162,50; 40 órás: 3000, új 100 órás: 6562,50) olcsóbban kínálják a távközlési cégek. Az állami támogatás változatlan marad. A szolgáltatók ugyanis 2002 végig 300 millió Ft-ot használtak fel, így a fennmaradó összeg erejéig csökkennek tovább a díjak. 2003 tavaszán csak a Matáv és az Emitel írta alá a megegyezést a 25%-os csökkentésről később a többiek is megállapodtak, amely 2004. január 1-ig volt érvényes az EU csatlakozás miatt. Az ISP-k esetében 6,5%-os támogatás került meghatározásra percenként, amennyiben ilyen mértékkel csökkentik a felhasználói díjakat. A 2003-as megállapodás gyakorlatilag egy fordított elszámolást jelentett, melyre nézve ajánlatot nem dolgozott ki a Hungarotel.

d) A Hungarotel-el Átalánydíjas Internet számfordítás hozzáférés forgalmi (közvetlen, egyenes elszámolásos) szolgáltatásra vonatkozó HHSz-t kötötték az alábbi vállalkozások:

Vállalkozás	ISP által havonta csomagonként fizetendő átalány (Ft)	ISP-t rendelet szerint megillető díj	Szerződéskötés dátuma

⁷ 150.000-400.000 perc/hó forgalom esetén a link havi díját a Hungarotel elengedi.

⁸ 150.000-400.000 perc/hó forgalom esetén a link havi díját a Hungarotel elengedi.

⁹ A Hungarotel által megküldött ajánlat (36/2. sz. irat) közvetlen hozzáférésre vonatkozik, tehát arra az esetre, amikor az ISP a Hungarotel hálózatához kapcsolódik, és így tőle vesz igénybe ISDN30-as linket. Nincs a PSINet és Invitel esetében is kínált forgalomarányos díjkezdmény.

¹⁰ A Hungarotel által megküldött ajánlat (36/3. sz. irat) közvetett hozzáférésre vonatkozik, tehát arra az esetre, amikor az ISP a Hungarotel hálózatához a Magyar Telekom (csak ő kínált ilyen szolgáltatást a Hungarotel területén, pontosabban ekkor indította) IP portjain keresztül kapcsolódik. Ebben az esetben az ISP a Hungarotel-től csak számfordítás szolgáltatást vesz igénybe, a Telekom és a Hungarotel pedig egymás között szintén HHSz-t kötnek (34. sz. irat 6. sz. melléklet) az Internet helyi csatlakozónyaláb igénybevételeire.

	15 órás	40 órás	15 órás	40 órás	
Nap-Szám	204,75	530,40	204,75	530,40	2002.10.13.
BékésNet	204,75	530,40	204,75	530,40	2002.10.28.
GTS	204,75	530,40	204,75	530,40	2002.10.28.

e) Átalánydíjas Internet számfordítás hozzáférés forgalmi (közvetlen, egyenes elszámolásos) szolgáltatásra vonatkozó HHSz nem jött létre az erre vonatkozó ajánlat ellenére:

Vállalkozás	ISP által havonta csomagonként fizetendő átalány (Ft)		ISP-t rendelet szerint megillető díj		Ajánlat küldésének dátuma
	15 órás	40 órás	15 órás	40 órás	
T-Online	204,75	530,40	204,75	530,40	2003.01.27
PSINet	654,75	1730,40	204,75	530,40	2002 közepe
Invitel	654,75	1730,40	204,75	530,40	2002.10.22.

Átalánydíjas Internet számfordítás hozzáférés forgalmi (közvetett¹¹, egyenes elszámolásos, a 2002-es IHM megállapodás alapján) szolgáltatásra vonatkozó HHSz nem jött létre az erre vonatkozó ajánlat ellenére:

Vállalkozás	ISP által havonta csomagonként fizetendő átalány (Ft) ¹²					Ajánlat küldésének dátuma
	10 órás	20 órás	30 órás	50 órás	100 órás	
T-Online	105,3	205,4	304,2	500,5	975	2003.09.30

27) A HHSz 3 (Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás) konstrukció igénybevétele feltételez egy hozzáférési szolgáltatóval összekapcsolási szerződést kötött közvetítő-szolgáltatót is, hiszen az Internethívás továbbítása a szolgáltatóválasztó – előtétellel kiválasztott - közreműködő szolgáltató földrajzi számáról történik. Tőle bérel linket az ISP, aki igénybe vesz számfordítás szolgáltatást a hozzáférési szolgáltatótól HHSz alapon. Ez utóbbi szolgáltatást takarja a közvetett hozzáférés. A gyakorlatban az összekapcsolás magasabb díjai, az összekapcsolás keretében igénybe vehető – alapvetően hangszolgáltatásokra tervezett – Internet forgalomra nehezen tervezhető, nagyobb kapacitású, és drágább IC linkek, és mindenképp a közvetítő-választást kizáró kiskereskedelmi gyakorlat miatt¹³ nem volt túl vonzó megoldás. Nem is született erre vonatkozó szerződés.

Az alábbi táblázat azokat az ajánlatokat mutatja be, amelyeket az ISP-k nem fogadtak el, mert az abban foglalt feltételeket számukra hátrányosnak ítélték meg, így esetükben Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás igénybevételére vonatkozó HHSZ kötésére sem került sor:

¹¹ Csatlakozónyaláb megajánlása nélkül.

¹² Ezzel megegyező mértékű volt az ISP-t megillető díjhányad.

¹³ Ez a konstrukció ugyanis szintén közvetítő-választást feltételezett. (43. sz. irat NHH megkeresésre adott válasza.)

Vállalkozás	Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás megajánlott díja (Ft/perc)		Ajánlatküldés dátuma
	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	
EuroWeb	6,71		2002. március ¹⁴
T-Online	3,130	5,41 ¹⁵	2002.03.19.
	6,71 ¹⁶		2002.03.19.

A Hungarotel dolgozott ki átalánydíjas Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatásra is ajánlatot, de a felek nem kötöttek ez alapján szerződést. Ez esetben az átalánydíjas megoldás azt jelenti, hogy a hozzáférési szolgáltató készít egy külön csomagot, amelyet előre elad az ISP-nek fix díj ellenében. Az ISP a csomagot eladja az előfizetőnek, beszedi tőle az átalányt. A gyakorlatban ez egy fordított elszámolásos megoldást takart, a díjai is azzal egyeztek meg.

Vállalkozás	ISP által havonta előfizetőként fizetendő átalány (Ft)	Az Internet hozzáférési szolgáltatás távközlő hálózaton történő nyújtásához szükséges kapcsolat átlagos használati ideje (perc/hónap)	Ajánlat küldésének dátuma
T-Online	4.690 (6,7/perc) ¹⁷	700	2002.03.19.

28) Abban az esetben, ha a távközlési szolgáltató egyben ISP is, lehetőség volt a Hungarotel-el Internet célú hívásokra *összekapcsolási szerződést* kötni leginkább azért, hogy a primerenkénti csatlakozónyaláb igénybevétel helyett egy helyen legyen a forgalom összegyűjtve. Ez esetben az így kínált dial-up hozzáférés szintén közvetítő-választásnak minősült volna. Az alábbi táblázat az Invitel számára adott ajánlatot tartalmazza. Szerződés nem jött létre.

	Rendelet szerint ISP-t megillető díjak (csak egyenes)	Hungarotel részére fizetendő összekapcsolás forgalmi szolgáltatás díja ¹⁸	
		Egyenes	Fordított
Csúcsidőben	1,464 Ft/perc	2,85 Ft/perc	6,56 Ft/perc
Csúcsidőn kívül	0,26 Ft/perc	1,64 Ft/perc	4,28 Ft/perc

No 7-es link	100.000 Ft/hó

29) 2004. január 1. után a Hungarotel hálózatán keresztüli dial-up szolgáltatás nyújtásához az ISP-k az alábbi konstrukciók közül választhattak:

¹⁴ A levelezés áll rendelkezésre (9. sz. irat), illetve a megküldött ajánlat (10/2/a sz. irat), amelyen nincsen dátum de a levelezés alapján jól azonosítható. Az ajánlatban szereplő tarifák megegyeznek a Hungarotel által ebben az időpontban kiküldött (2002. március, 34. sz. irat 3. sz. melléklet) levélhez csatolt díjtáblázat adataival.

¹⁵ A Hungarotel által 2002. március 19-én megküldött levélhez (36/1. sz. irat) csatolt három melléklet három különféle modellt (egyenes, fordított, átalánydíjas) kínál fel a T-Online-nak. Ezek mindegyike Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás nyújtására vonatkozik. Ezek a díjak az egyenes elszámolásos modell esetén érvényesek. Egyébként a rendelkezésre álló adatok szerint a megküldött hálózat hozzáférési szerződés is csak ezt a modellt tartalmazza.

¹⁶ A Hungarotel által 2002. március 19-én megküldött levélben felajánlott modellek közül ez a díj (ISP által percenként fizetendő hozzáférési díj) a fordított elszámolásra vonatkozik. (36/1. sz. irat) Erre vonatkozó HHSZ nem került megküldésre a T-Online-nak a rendelkezésre álló adatok szerint. Az Euroweb-nek azonban igen.

¹⁷ 36/1. sz. irat. Gyakorlatilag fordított elszámolásnak felelt meg, díja percre bontva az Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás keretében alkalmazottal megegyező.

¹⁸ A rendelkezésre álló adatok szerint csak az Invitel kapott erre nézve ajánlatot (7/B sz. irat) 2003. február 22-én. A szerződés szintén nem jött létre.

- a) Összekapcsolási szerződés (közvetítőválasztással vagy számfordítással, közvetítőválasztás nélkül)
- b) HHSz4: Internet számfordítás hozzáférési forgalmi szolgáltatás
- c) HHSz5: Internet közvetlen hozzáférési forgalmi szolgáltatás
- d) HHSz6: Átalánydíjas Internet hozzáférési forgalmi szolgáltatás
- 30) Az Eht. 2004. január 1-jétől biztosítja, hogy az Internet szolgáltatás vezetékes hálózaton keresztül híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás és átalánydíjas Internet híváskezdeményezés szolgáltatás keretében is elérhető legyen. Az Eht. 112. §-a ezért előírja, hogy az 1-6. sorszámú piacokon JPE szolgáltató referencia *összekapcsolási ajánlatában* (RIO) biztosítsa ennek a két módozatnak az igénybevehetőségét. Az Internet híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás lehet átalánydíjas vagy költségalapú. Az összekapcsolás megoldásának két módozata:

a) híváskezdeményezés közvetítőválasztással

Ebben az esetben a választott közvetítő szolgáltató összekapcsolási pontjáig kerül továbbításra a forgalom. A közvetítő szolgáltató számláz az előfizető felé, aki a kötelezettől igénybe vett híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás nagykereskedelmi díjának levonása után osztozik az ISP-vel a kiskereskedelmi díjon.. Ezen modell alapján tette elérhetővé például a Magyar Telekom nyílt Internet szolgáltatását a Hungarotel területén. Minthogy azonban ez közvetítőválasztásnak minősült, csak azok az előfizetők vehették igénybe (kb. 2.500) 2005. október 1-ig, akik számára a Hungarotel díjcsomagja ezt megengedte.

b) híváskezdeményezés számfordításossal, közvetítőválasztás nélkül

E konstrukció esetében az előfizető oldaláról nincsen szó közvetítő választás igénybevételéről, az előfizető a hozzáférési szolgáltatóval van jogviszonyban, a hívás továbbítására ugyanúgy közvetítő szolgáltatón keresztül kerül sor, csak előválasztás nélkül, számfordítás segítségével.

- 31) A HHSz 4 (Internet számfordítás hozzáférési forgalmi szolgáltatás) közvetett hozzáférést¹⁹ jelent a kötelezett szolgáltató (pl. a Hungarotel) hálózatához. Az ISP számára kijelölt 51-es számra irányuló hívást a hozzáférési szolgáltató ugyanúgy egy ISP-vel megállapodott másik "közvetítő" szolgáltatónak adja át, mint a híváskezdeményezésnél (összekapcsolási szerződés esetén), de hozzáférési szerződés esetében ez nem minősül közvetítő-választásnak. Az ISP a csatlakozónyalábot (ISDN30-as linket) ettől a közvetítő szolgáltatótól bérlti, a hozzáférési szolgáltatótól pedig HHSz alapján számfordítást vesz igénybe. Számlázást illetően lehet fordított vagy egyenes elszámolás. A fordított elszámolásos konstrukciót a Hungarotel nem dolgozott ki.

Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás egyenes elszámolással közvetlen Hungarotel hálózathoz való csatlakozással az alábbi szolgáltatók szerződtek:

Vállalkozás	Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás díja (Ft/perc)		Szerződéskötés dátuma
	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül	
Enternet2001	1,464	0,26	2005 március
EuroWeb	1,464	0,26	2005.07.29.

A Hungarotel területein egyedül a Magyar Telekom rendelkezik Internet helyi csatlakozónyaláb (link) szolgáltatás igénybevételére vonatkozó HHSz-szel. Az erre vonatkozó HHSz megkötésére 2003. IV. negyedévében került sor. A szerződés 1. sz. függeléke felsorolja azokat az ISP-eket, amelyek a Magyar Telekom IP portjain keresztül csatlakoznak a Hungarotel hálózatához. Ezek – a fentebb felsorolt Enternet2001 és Euroweb vállalkozásokon kívül – a T-Online, a Vivanet, a Tizsanet, a GTS-Datanet, az Euronet és az Externet. Az Enternet2001 és Euroweb

¹⁹ Ebben áll a lényegi különbség a 2004. jan. 1. előtti HHSz 1 konstrukcióval szemben, amelynek keretében csak közvetlen, azaz az a linket is magába foglaló konstrukció került kidolgozásra.

vállalkozásokon kívül a többi felsorolt ISP nem fizet hozzáférési díjat a Hungarotelnek, a GVH rendelkezésére álló információk szerint a T-Online és a Vivanet nincs is szerződéses kapcsolatban a Hungarotellel. Ez utóbbi két vállalkozás esetében ugyanakkor nincs bevételmegosztás sem a dial-up által generált hívásdíjakra vonatkozóan.

32) A HHSz 5 (Internet közvetlen hozzáférési forgalmi szolgáltatás) közvetlen hozzáférést jelent a kötelezett szolgáltató hálózatához közvetítő szolgáltató igénybevétele nélkül. Az ISP a hozzáférési szolgáltatótól vesz igénybe linket és számfordítás szolgáltatást is. A számfordítás díja megegyezik ebben az esetben a számfordítás forgalmi tarifáival.

Vállalkozás	Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás díja (Ft/perc)		ISDN30 Link havi díja db/Ft	Szerződéskötés dátuma
	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül		
Nap-Szám Kft.	1,464	0,26	100.000	2005.02.07.
BékésNet	1,464	0,26	100.000	2002.10.28.
GTS-DataNet	1,464	0,26	69.000	2002.10.28.

Az Internet közvetlen hozzáférés forgalmi szolgáltatás igénybevételére vonatkozó HHSz megkötésére nem került sor az alábbi esetben:

Ajánlatot kérő vállalkozás	Internet számfordítás hozzáférési szolgáltatás ajánlott díja (Ft/perc)		ISDN30 Link megajánlott havi díja db/Ft	Ajánlatküldés dátuma
	Csúcsidő	Csúcsidőn kívül		
SWI	1,464	0,26	100.000	2005.02.18.

33) Az SWI Kft-t egyébként az Interware Rt. irányítja, és többek között a freeweb elnevezésű nyílt dial-up Internet szolgáltatója. A Hungarotel területén egyébként 2005 márciusától 2005 június közepéig egyetlen nyílt Internet szolgáltató sem volt érhető el, mert az Euroweb által 2002 júniusa óta biztosított, de az Index.hu által értékesített IndexNet szolgáltatás elérhetősége is megszűnt akkor. Az Euroweb szerint a szolgáltatás az igénybevételi feltételek mellett a Hungarotel területein folyamatosan veszteséges volt. A Nyílt Internet 2005. június 15-től érhető el a Hungarotel területén azon ügyfeleknek, akik a Magyar Telekom valamely közvetítő-előválasztás keretében igénybe vehető díjcsomagjára előfizetnek. Közvetítő-választást a Magyar Telekom a Hungarotel hálózatában már 2004. február 10-től nyújt, viszont ahhoz kapcsolódóan nyílt dial-up Internetet csak azt követően, hogy az NHH 2005. április 27-én elmarasztalta az eljárás alá vontat a közvetítő-választás kiskereskedelmi kizárása miatt és kötelezte arra, hogy azt valamennyi díjcsomagjában tegye lehetővé. A Magyar Telekom Nyílt Internet szolgáltatása az új tarifastruktúra bevezetéséig csupán néhány ezer ügyfél számára volt elérhető.

34) A HHSz 6 (Átalánydíjas Internet hozzáférési forgalmi szolgáltatás) a 2002-2004-es HHSz 3 konstrukció átalakítása, amelyre azért került sor, mert az EU csatlakozás miatt az IHM-mel kötött 2002-es megállapodás alapján 2004. január 1-jétől már nem jár állami támogatás, ezért az átalánydíjas csomagok (egyenes elszámolású, csak a behívás távközlési díjait tartalmazó) csomagokat át kellett alakítani.

Átalánydíjas Internet számfordítás hozzáférés forgalmi (közvetlen) szolgáltatásra vonatkozó HHSz-t kötöttek:

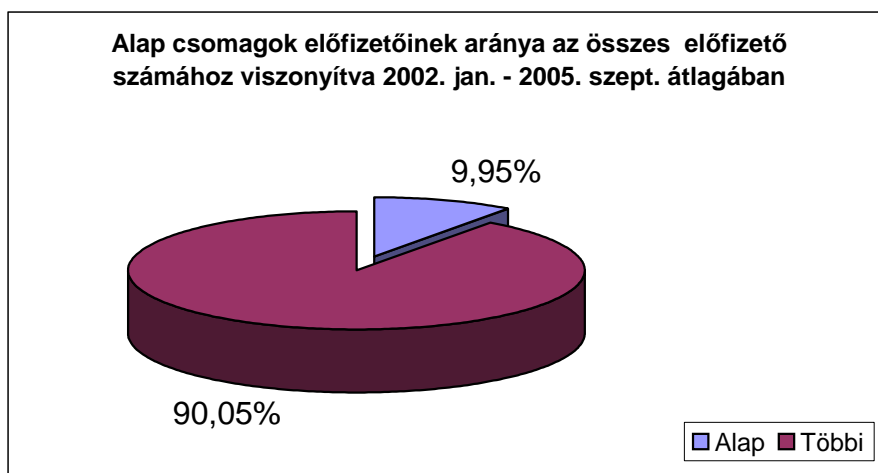
Vállalkozás	ISP által fizetett átalánydíj Ft/csomag/hó				ISP-t megillető díjak				Dátum
	S (5) ²⁰	M (15)	L (45)	XL ²¹	S	M	L	XL	
Nap-Szám	101,4	206,96	572	1029,6	101,4	206,96	572	1029,6	2005.02.07.
Euroweb	101,4	206,96	572	1029,6	101,4	206,96	572	1029,6	2005.07.29.
Enternet	101,4	206,96	572	1029,6	101,4	206,96	572	1029,6	2005.03.

35) Az ISP-k számára a piacnyitás által teremtett harmadik technikai lehetőség (a hozzáférés, ill. az összekapcsolás mellett) a helyi hurok átengedés keretében nyújtható dial-up alapú Internet hozzáférés. Ennek lényege az, hogy az ISP nem hozzáférést vagy összekapcsolást kér az inkumbens szolgáltató hálózatával, hanem megszerzi a hálózatot alkotó előfizetői hurok feletti teljes vagy részleges rendelkezési jogot.

36) Az előfizetői hurok nagykereskedelmi megszerzése (unbundling) az ISP számára azzal a többlet feladattal jár, hogy meg kell teremtenie a helyi csomópontok közötti kapcsolatot, amelyhez gerinchálózat, vagy annak bérlete szükséges. Ráadásul a Hungarotel RUO-ja nem tesz lehetővé betelepülést, ami kb. 500.000 Ft-tal megnöveli a piacralépés költségeit helyszínenként. Minthogy a dial-up alapú forgalmat IP hálózatra terelik a költségek racionalizálása miatt, ezért ezt minél közelebb meg kell tenni a híváskezdeményezés pontjához, így a forgalmat helyi szinten kell átvenni, ami megsokszorozza a kezdeti beruházás költségeit. A RUO eddigi magyarországi gyakorlata is azt mutatta, hogy ha kötnek is ilyen szerződést a szolgáltatók (kizárólag távközlési hálózattal rendelkezők), akkor is Budapesten, vagyis ott, ahol a felhasználói sűrűség miatt a megterülésnek van reális esélye. A Hungarotel azonban kizárólag vidéki, ritkán lakott területeken szolgált. A Hungarotel ezideig előfizetői hurok átengedésére vonatkozó megállapodást nem kötött.

Az egyes hozzáférési konstrukciók választását befolyásoló egyéb tényezők

37) Az alábbi ábrák azt mutatják be, hogy a vizsgált időszak átlagában a Hungarotel előfizetőinek (üzleti és lakossági) mekkora hányada volt olyan díjcsomagban, amely lehetővé tette, hogy számukra az ISP-k összekapcsolási modellen keresztül dial-up hozzáférést kínáljanak.

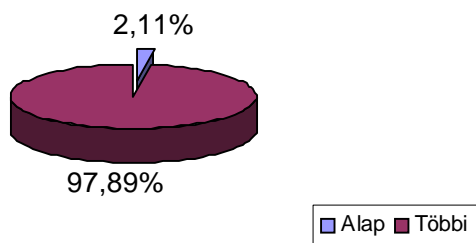

38) Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy a vizsgált időszak átlagában ez a 10% mekkora hányada volt a Hungarotel lakossági és üzleti (azaz ISP-k által megszerezhető potenciális előfizetői bázis) előfizetőinek.

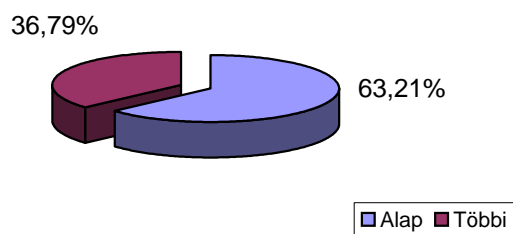
²⁰ óra

²¹ korlátlan

Lakossági Alap csomag előfizetőinek aránya az összes lakossági előfizető számához viszonyítva 2002. jan. - 2005. szept. átlagában

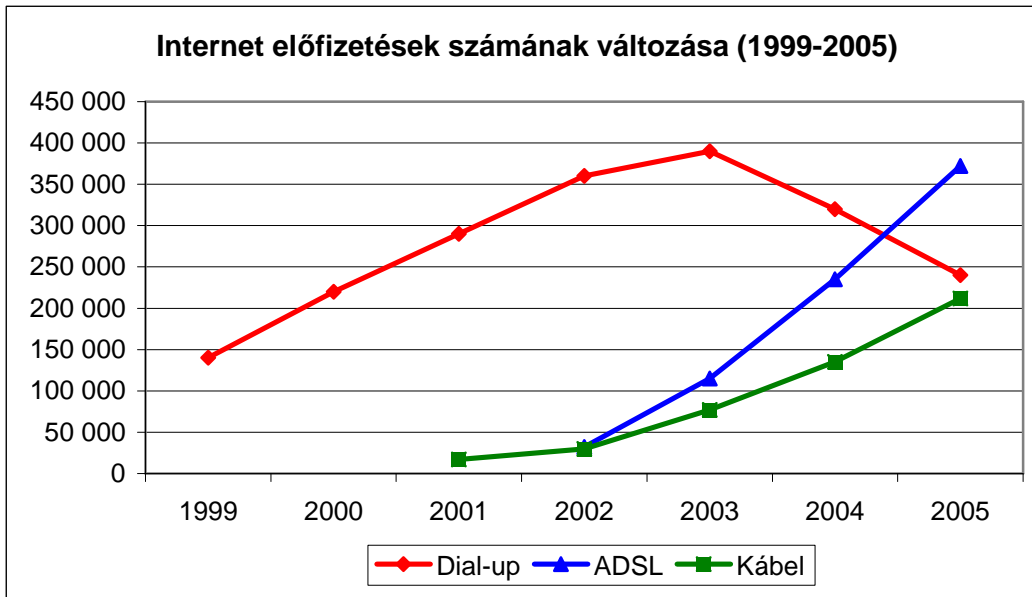
Üzleti Alap csomag előfizetőinek aránya az összes üzleti előfizető számához viszonyítva 2002. jan. - 2005. szept. átlagában

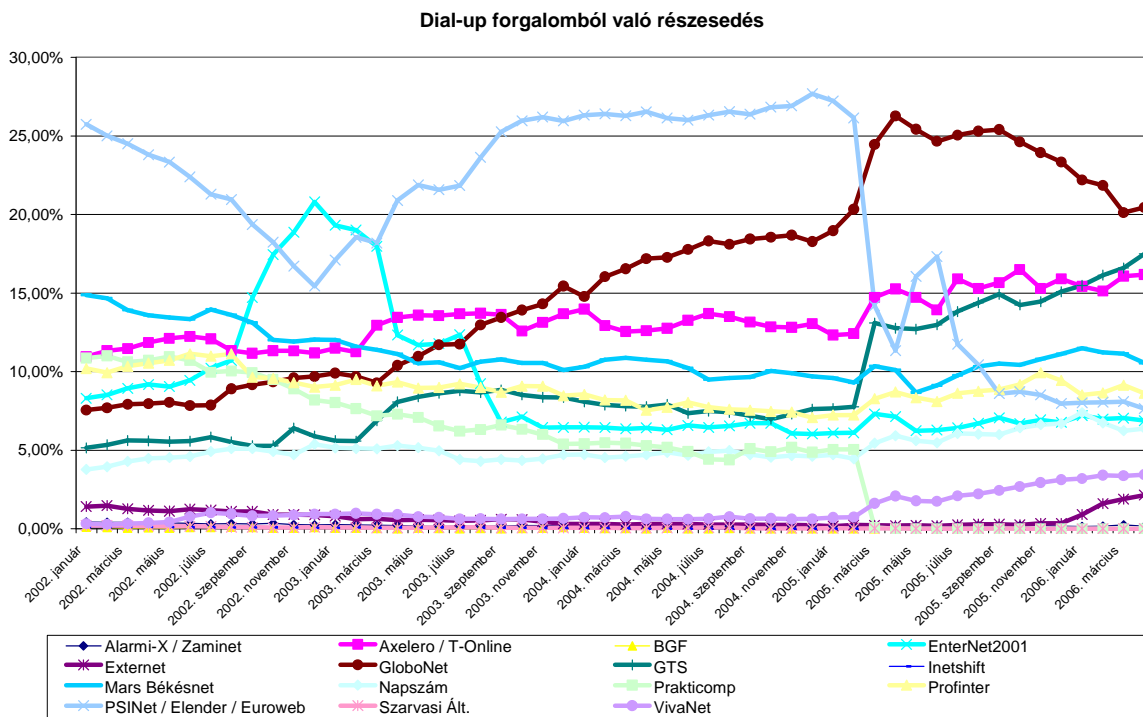
39) Az NHH Hírközlési Statisztikák 1990-2004 c. adatbázisának 6.2. táblázatában és a KSH gyorsjelentésében foglalt adatok²² szerint a dial-up Internet 2003-ra érte el a legmagasabb előfizetői számot, akkor, amikor a szélessávú Internet (ADSL és kábelmodem) használóinak száma drasztikusan emelkedni kezdett. Ezt követően a dial-up előfizetések száma úgy csökken, hogy közben a szélessávú, különösen is az ADSL előfizetések száma nő. Ez a KSH szerint is az előfizetések szerkezeti átalakulásának következménye, vagyis a dial-up előfizetői bázis a migráció motorja.

Internet előfizetők száma (fő)					
Év	Dial-up	ADSL	Kábel	Bérelt vonal	Összesen
1999	140.000	-	-	1.200	145.000
2000	220.000	-	-	1.900	231.000
2001	290.000	-	17.00	3.100	321.000
2002	360.000	32.000	30.000	4.400	445.000
2003	390.000	115.000	77.000	4.600	630.000
2004	320.000	235.000	135.000	4.300	741.000
2005	240.000	372.000	212.000	4.500	907.000

²² <http://portal.ksh.hu/pls/ksh/docs/hun/xftp/gyor/tav/tav20512.pdf>

40) A Hungarotel területén a kép az alábbiak szerint alakult.

III.

Az eljárás alá vont nyilatkozatai

Az eljárás vizsgálati szakaszában

- 41) A Hungarotel az általa alkalmazott hangszolgáltatási díjcsomag-struktúra indokaként előadta (Vj-69/2005/6.), hogy fokozott figyelmet kívánt fordítani előfizetőinek kor és jövedelem szerinti összetételére, valamint fogyasztói magatartására, melynek alapján megállapítható, hogy előfizetői között rendkívül nagy százalékban vannak kis településen élő, idős, hívásokat alig kezdeményező emberek.
- 42) Ha a szolgáltató-választást az 1. sz. és 2. sz. díjcsomagban is lehetővé tette volna, akkor lakossági üzletága teljes egészében veszteségessé vált volna.
- 43) A vizsgált időszakban többféle hálózati hozzáférési modellt és annak megfelelő nagykereskedelmi szolgáltatást is felajánlott az Internet szolgáltató ISP-k, ill. a közvetítő szolgáltatók számára. Mindvégig megfelelt a szabályozás előírásainak. 2002-től összesen 21 Internet szolgáltató nyújtott Internet szolgáltatást a területén. A kiskereskedelmi terméke, a Globonet piaci részesedése a vizsgált időszakban nem haladta meg a 26 %-ot. Jelenleg 12 ISP nyújt Internet szolgáltatást a Hungarotel hálózatán keresztül.
- 44) Az Internet hozzáféréshez kapcsolódó nagykereskedelmi szolgáltatások mögött minden esetben külön szolgáltatás áll, amelyért az egyszeri és forgalmi díjakat az azokhoz kapcsolódó költségek alapján állapította meg.

Az eljárás versenytanácsi szakaszában

- 45) Az eljárás alá vont 2006. november 20-i nyilatkozata szerint a GVH vizsgálata által érintett időszakban a hatályos jogszabályok, az egyetemes szolgáltatási szerződések és a jogszabályok alapján a közvetítőválasztás más szolgáltató általi nyújtását lehetővé tevő jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatókénti azonosítás, valamint a referencia összekapcsolási ajánlatok elkészítésére vonatkozó szabályok, azok a Nemzeti Hírközlési Hatóság eljárási rendje szerinti módon kötelezően alkalmazandóként történő kihirdetése, az azok alapján történt szerződéskötések továbbá a vonatkozó általános szerződési feltételek módosítása is csak legfeljebb 2004. február 10-től teszi vizsgálhatóvá a közvetítőválasztás nyújtását a Hungarotel működési területein.
- 46) A fenti álláspontját az ügyfél a közvetítő-választás intézményéről szóló irányadó jogszabályokra alapozza. A Hkt. 18. § (2) bekezdése előírta, hogy a távbeszélő szolgáltató köteles előfizetője számára külön jogszabályban meghatározott módon lehetővé tenni a szolgáltató-választást előválasztás, illetőleg hívásonkénti előtétválasztás alkalmazásával a belföldi távolsági és nemzetközi hívások esetén. A szolgáltató-választás biztosításának részletes feltételeit a szolgáltató-választás bevezetésének és alkalmazásának feltételeiről szóló 250/2001. (XII. 18.) Korm. rendelet tartalmazta. A szolgáltató-választási nagykereskedelmi szolgáltatás biztosítása érdekében a szabályozó a Hkt. 105. § (3) bekezdése alapján jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatónak minősítette a Hungarotelt és ez alapján előírta számára, hogy a Hkt. 40. § (2) bekezdésében meghatározott tartalmi kellékeket tartalmazó referencia összekapcsolási ajánlatot ("RIO") állítson össze és nyújtson be a Hírközlési Döntőbizottság részére jóváhagyás céljából. A Hkt. 40. § (2) bekezdés j) pontja szerint a szolgáltató-választás nagykereskedelmi szolgáltatás feltételei is a RIO részét képezik. A Hungarotel által készített RIO-t a Hírközlési Döntőbizottság a rá irányadó eljárási szabályok alapján 2002. július 24-én hagyta jóvá.
- 47) A HURIO alapján az akkori Matáv Rt. (jelenleg Magyar Telekom Nyrt.) tett először szolgáltatóválasztás nagykereskedelmi szolgáltatásra is kiterjedően kezdeményezést, amely értelmében a felek között 2004. január 10-én jött létre a szolgáltatóválasztás nagykereskedelmi szolgáltatásra is kiterjedő összekapcsolási szerződés. Ugyanakkor más jogosult szolgáltató nem terjesztett elő hasonló igényt. Tekintettel arra, hogy az összekapcsolási szerződést a felek 2004. február 10-én kezdték teljesíteni, továbbá hogy a szolgáltatók kötelesek voltak a nagykereskedelmi megállapodás alapján a kiskereskedelmi feltételeket rögzítő általános

sz szerződési feltételek módosításának hatálybalépését megelőzően legalább 30 nappal értesíteni az előfizetőket, a szolgáltatóválasztás tényleges biztosítására és igénybevételére legelőször 2004. február 10-én lett volna lehetőség.

- 48) A Hkt. 50. § (1) bekezdésében kapott felhatalmazás alapján a Hungarotel és a Magyar Köztársaság nevében eljáró a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter 2002. március 6-án egyetemes szolgáltatói szerződést kötöttek ("Régi Egyetemes Szerződés"). A Régi Egyetemes Szerződés 4.1 pontja alapján a Hungarotel köteles volt az egyetemes szolgáltatót igénybevevő egyéni előfizető részére kedvezményes díjcsomagot, továbbá az egyetemes szolgáltató előfizetői díjára és hívásdíjaira vonatkozó még egy csomagot (normál díjcsomag) kialakítani továbbá e díjcsomagok feltételeit közzétenni a távközlési előfizetői szerződésekről szóló 249/2001. (XII. 8.) Korm. rendelet szerint. A Régi Egyetemes Szerződés alapján a Hungarotel 2002. június 14-én kialakította az egyetemes normál és az egyetemes kedvezményes díjcsomagjait. E díjcsomagrendszerben az Álláspont 1. sz. táblázatában meghatározott díjcsomagok közül, az "Általános" és az "Alap" díjcsomagok kivételével valamennyi díjcsomag egyetemes kedvezményes díjcsomagnak minősült. Ezen időszakban a Hungarotel lakossági előfizetők számottevő többsége (mintegy 98%) a kedvezményes egyetemes díjcsomagokat vették igénybe.
- 49) A Hkt.-ban foglalt szabályok végrehajtására a szabályozó megalkotta a távbeszélő-szolgáltatói piacon jelentős piaci erővel rendelkező távközlési szolgáltató által nyújtott távbeszélő-szolgáltatás díjairól, valamint az egyetemes távközlési szolgáltatással kapcsolatos díjcsomagokról szóló 3/2002. (I. 21.) MeHVM rendeletet ("Díjrendelet"). A Díjrendelet 11. § (4) bekezdése szerint "Az egyetemes szolgáltatással kapcsolatos kedvezményes díjcsomagot igénybe vevő előfizetőkkel szemben az egyetemes távközlési szolgáltatót nem terheli a Hkt. 18. § (2) bekezdése szerinti kötelezettség".
- 50) A 2004. január 1-én hatályba lépett Eht. 111. § (1) bekezdése szerint "a helyhez kötött telefonhálózathoz történő előfizetői hozzáféréssel és használatával kapcsolatos, a Tanács által érintett piacként meghatározott bármely piacon jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltató köteles az előfizetője számára külön jogszabályban meghatározott módon lehetővé tenni a közvetítőválasztást - előválasztás, illetve hívásonkénti közvetítőválasztás útján - a helyhez kötött telefonhálózat valamennyi hívásviszonylatában, beleértve az Internet hívásviszonylatot is". Mindezek alapján az Eht. hatálybalépésével a közvetítőválasztás biztosításának kötelezettsége a Hkt. szabályozásához képest már nem csak a belföldi és nemzetközi hívások, hanem a helyi, Internet és mobil irányú hívásokra is kiterjedt.
- 51) Fontos kiemelni, hogy közvetítőválasztással kapcsolatos részletszabályokat tartalmazó, az elektronikus hírközlési szolgáltatás igénybevétele során alkalmazható közvetítőválasztásról szóló 73/2004. (IV. 15.) Korm. rendelet ("Kkr.") csak 2004. április 23-án lépett hatályba. Ennek megfelelően 2004. április 23-át megelőzően a közvetítőválasztás Eht. szerinti tényleges biztosítására jogszabályi tartalom hiányában nem volt lehetőség. Mindemellett az Eht. 172. § (1) bekezdésében foglalt átmeneti rendelkezés továbbra is fenntartotta a Hungarotel azon kötelezettségét, hogy RIO-t készítsen és nyújtson be a Hírközlési Döntőbizottság jogutódjának, a Tanácsnak jóváhagyás céljából. E RIO tartalmi kellékei között továbbra is szerepelt a közvetítőválasztás nagykereskedelmi szolgáltatás (Eht. 172. § (3) bekezdés j) pont). Ugyanakkor a RIO jogszabályoknak megfelelő elkészítésének akadálya volt, hogy a közvetítőválasztás részletszabályait tartalmazó Kkr. csak 2004. április 23-án lépett hatályba, azaz a RIO készítésére kötelezett szolgáltatók, így a Hungarotel 2004. április 23-ig nem tudta, hogy a szabályozó miként kívánja biztosítani a közvetítőválasztást. A Hungarotel által az Eht. alapján készített RIO-t a Tanács 2004. június 15-i hatállyal hagyta jóvá, illetve állapított részben meg, így annak rendelkezéseit, beleértve a közvetítőválasztás nagykereskedelmi szolgáltatás feltételeit is csak ezen időponttól kell alkalmazni.
- 52) Az Eht. által bevezetett közvetítőválasztásra vonatkozó új feltételek tényleges alkalmazásához, így a közvetítőválasztás gyakorlati megvalósulásához a Hungarotel RIO alapján kötött összekapcsolási szerződésre van szükség. A Magyar Telekom és a Hungarotel között korábban

létrejött szerződés Hkt. szerinti RIO-nak megfelelő módosítását a felek 2004. február 10-én kezdték teljesíteni és a Magyar Telekom ekkor nyújtotta be az első szolgáltatóválasztás beállítása iránti igényeket. Tehát a szolgáltatóválasztás biztosításának kötelezettsége kizárólag ezen időpontot követően vonatkozik a Hungarotelre. Az általános szerződési feltételek módosítását követően, 2004. márciustól az előfizetők egyébként rendszeresen, a havi számlán kaptak tájékoztatást a közvetítőszolgáltatással kapcsolatos információ elérhetőségéről.

- 53) A fentiekből következik, hogy az Eht. szerinti közvetítőválasztás tényleges biztosításának kötelezettsége ezen időponttól kezdve még nem volt teljesíthető, hiszen ekkor még nem volt Eht. szerinti jóváhagyott RIO és ennek megfelelő összekapcsolási szerződés.
- 54) Ugyanakkor a Tele2 és a Hungarotel között a közvetítőválasztási nagykereskedelmi szolgáltatásra is kiterjedő összekapcsolási szerződést 2005. júniusában kötötték de a felek megállapodásának megfelelően kizárólag 2005. november 1-től teljesítették. Más társszolgáltató ezidáig nem jelezte közvetítőszolgáltató beállítás iránti igényét.
- 55) Mindkét szabályozási környezetre érvényesen állítja az eljárás alá vont, hogy a társszolgáltatók azon döntése, hogy nem kezdeményezték a közvetítőválasztás nagykereskedelmi szolgáltatásra kiterjedő összekapcsolási szerződés megkötését vagy az esetlegesen meglévő összekapcsolási szerződés módosítását az adott társszolgáltató üzleti döntése, amely teljesen független a Hungaroteltől és nem vezethető vissza a Hungarotel magatartására. Ezzel kapcsolatban hivatkozik a GVH 2002. novemberében közzétett ágazati vizsgálati jelentésének 15. oldalán foglaltakra, amely szerint "... piacára való belépés hiányával kapcsolatban a vizsgálat arra a következtetésre jutott, hogy annak elsősorban objektív körülményekre – a jogi környezetre – visszavezethető okai vannak. Ez tehát azt jelenti, hogy a belépés hiánya semmiképpen nem tekinthető valamely vállalkozás(ok) versenykorlátozó magatartása következményének".
- 56) Ugyanakkor az Eht. 163. § (2) bekezdése kimondta, hogy az egyetemes szolgáltatás igénybevételeire irányuló előfizetői szerződések esetén az egyetemes szolgáltató a közvetítőválasztást előválasztás vagy hívásonkénti közvetítőválasztás útján köteles biztosítani, azaz kimondta, hogy az egyetemes szolgáltatás keretében a közvetítőválasztás kötelezettsége kizárólag a közvetítőválasztás egyik formájára terjed ki az egyetemes szolgáltató választásának megfelelően. A Díjrendelet 11. § (4) bekezdését 2004. április 1-től helyezte hatályon kívül a távbeszélő-szolgáltatási piacon jelentős piaci erővel rendelkező távközlési szolgáltató által nyújtott távbeszélő-szolgáltatás díjairól, valamint az egyetemes távközlési szolgáltatással kapcsolatos díjcsomagokról szóló 3/2002. (I. 21.) MeHVM rendelet, valamint az elektronikus hírközlési szolgáltatások költségszámítására vonatkozó szabályokról szóló 18/2003. (XII. 27.) IHM rendelet módosításáról szóló 4/2004. (III. 24.) IHM rendelet ("Módosító Rendelet"). A Hungarotel tehát csak 2004. április 1. után illetve az Eht. alapú RIO hatálybalépésétől (2004. június 15.) volt köteles a kedvezményes egyetemes díjcsomagot igénybevevő előfizetőknek is biztosítani a közvetítőválasztás egyik, a Hungarotel által választott formáját.
- 57) Az Eht. 177. § (2) bekezdése alapján az Informatikai és Hírközlési Miniszter 2004. novemberében új, a Régi Egyetemes Szerződés helyébe lépő egyetemes szolgáltatási szerződést kötött a Hungarotellel ("Új Egyetemes Szerződés"), amely 2004. július 1-én visszamenőlegesen lépett hatályba, de 2004. novemberében kötött.
- 58) Az Új Egyetemes Szerződésben a felek megállapodtak abban, hogy a Hungarotel lakossági és üzleti ügyfelei számára egy egyetemes szolgáltatási díjcsomagot képezzen, amely az akkor hatályos díjcsomagrendszerben az "Egyetemes" csomag lett. A Hungarotel ennek megfelelően módosította a telefonszolgáltatásra vonatkozó általános szerződési feltételeit. Az általános szerződési feltételek módosításának hatálybalépésétől kezdődően tehát a Hungarotel az "Egyetemes" csomag tekintetében jogosult volt előírni, hogy az azt igénybevevő előfizető a közvetítőválasztás kizárólag egyik formáját használhatja.
- 59) Mindezek alapján megállapítható, hogy a közvetítőválasztás biztosításának kötelezettsége a Hungarotelt kizárólag az Eht. alapján jóváhagyott és részben megállapított RIO alapján módosított

Matáv-Hungarotel közötti összekapcsolási szerződés teljesítését követően, a Hungarotel telefonszolgáltatásra vonatkozó általános szerződési feltételek módosítása hatálybalépésének napjától terheli az előfizetőkkel szemben. Ennek oka, hogy ezen időpontot megelőzően a nagykereskedelmi és kiskereskedelmi feltételrendszer megfelelő átalakítása hiányában más szolgáltató jogilag nem válhatott jogosulttá közvetítőszolgáltatás nyújtására.

- 60) Ennek megfelelően megállapítható, hogy ezen időpontig a Hungarotelt az előfizetőivel szemben nem terhelte a közvetítőválasztás biztosításának kötelezettsége, így annak a Versenytanács által vélelmezett korlátozása nem minősülhet visszaélésnek.
- 61) Az eljárás alá vont álláspontja szerint valamennyi előfizetője számára biztosította a közvetítőválasztás lehetőségét azáltal, hogy negyedévente tájékoztatta az előfizetőket, hogy forgalmi szokásaik alapján mely díjcsomag igénybevétele eredményezné számukra a legnagyobb megtakarítást, továbbá tájékoztatta arról is, hogy a közvetítőválasztással kapcsolatos információk hol érhetők el. A Hungarotel ÁSZF-je egyébként nem tartalmazott olyan rendelkezést, amely korlátozta volna bármely díjcsomag, bármely előfizetőjét, hogy bármikor és ingyenesen dönthessen úgy, hogy élni kíván a közvetítőválasztás lehetőségével.
- 62) A 2005 október 1-ig érvényben lévő díjcsomag struktúrát a Hungarotel 2001-ben hozta létre egy elmaradott térségben, ahol a fizetőképesség, és ennek hatására a fogyasztói szokások is lényegesen eltérnek az országos átlagtól. A Hungarotel szolgáltatási területén élő előfizetők jövedelme és ezáltal távközlési kiadásainak nagysága az ország más földrajzi területeihez képest sokkal alacsonyabb. A Hungarotel előfizetői jövedelmük szempontjából nem tekinthetők homogénnek. Az előfizetői bázis egy jelentős részét teszik ki az alacsony jövedelmű háztartások, akiknek sokkal alacsonyabb a fizetési hajlandósága, mint a magasabb jövedelemmel rendelkező családoké. Ezek a háztartások továbbá sokkal kevesebb fix kiadást szeretnek vállalni, ezért alacsony előfizetési díjú csomagokat választanak, vállalva ezzel azt, hogy az alacsonyabb előfizetési díjakhoz magasabb forgalmi díjak tartoznak. Az alacsonyabb jövedelemmel rendelkező előfizetők jellemzően azáltal csökkentették távközlési kiadásukat, hogy kevesebb hívást kezdeményeztek.
- 63) A vállalatok jellemzően árdiszkriminációt alkalmaznak abban az esetben, amikor képesek olyan jól elkülöníthető fogyasztói csoportokat azonosítani, amelyek különböző keresleti függvénnyel rendelkeznek. Árdiszkrimináció révén a szolgáltatók több előfizetőt képesek kiszolgálni, illetve az árdiszkrimináció jólét növelő hatással járhat. A Hungarotel díjcsomag struktúrájának kialakítása révén egy olyan árdiszkriminációt valósított meg, amely által több előfizetőnek biztosította a vezetékes telefonszolgáltatást. A Hungarotel díjcsomag struktúrájának kialakításakor továbbá figyelembe vette, hogy az előfizetők sokkal inkább voltak érzékenyek a havi fix díjakra, ezért a havi díj egy részét perc alapon fizették meg az előfizetők.
- 64) A Hungarotel által alkalmazott tarifaszervezetnek köszönhetően az előfizetők átlagos havi kiadása sokkal alacsonyabb volt, mint a többi szolgáltató koncessziós területén élő előfizetőké. 2005-ben a Magyar Telekom előfizetőinek átlagos havi kiadása 5640 Ft volt, míg a Hungarotel területen élőké csak 4448 Ft, beleértve az üzleti előfizetőket is.
- 65) A hozzáférési hálózat költségeinek fedezetéhez a különböző szegmensek nem egyenlő mértékben járultak hozzá. A különböző szegmensek kontribúciója más és más volt, azonban az átlagos előfizetői bevételek fedezetet nyújtottak a hozzáférési szakasz költségeire. Abban az esetben, ha az előfizetők a forgalmi szolgáltatásokat más közvetítő szolgáltatótól vették volna igénybe a költségek megtérülése már nem lett volna biztosított, emiatt csak az Alap díjcsomag előfizetési díjainak alkalmazására lett volna lehetőség.
- 66) A tarifaszervezet átalakítása és az előfizetési díjak megemlése az előfizetők jelentős mértékű lemorzsolódásával járt volna. Összességében az előfizetők száma jóval alacsonyabb lett volna, míg az egy előfizetőre jutó kiadások nagysága átlagosan emelkedett volna. A versenytársak megjelenése a piacon tehát nem az árak csökkenését és ennek köszönhetően a fogyasztás növekedését eredményezte volna, hanem pont ellentétes hatást fejtett volna ki.

- 67) Később ez láthatóvá is vált, hiszen 2005-ben a díjcsomag struktúra átalakítása után az előfizetős szám jelentősen csökkent. Az előfizetők száma egy év alatt 22%-kal csökkent, annak ellenére, hogy az új díjcsomag struktúrában az egy előfizetőre jutó bevétele a Hungarotelnek 12%-kal csökkent. A díjcsomag szerkezet átalakításának hatására a havi díjak 33%-kal emelkedtek, amely ténylegesen kisebb emelkedést jelentett, mivel az új díjcsomagok lebeszélhető perceket is magukban foglaltak. A Hungarotel előfizetők ugyanakkor sokkal érzékenyebbek a havonta fixen fizetendő díjak emelkedésére, mint a forgalmi díjak változására. A havi előfizetési díjak emelkedése tehát jelentős lemorzsolódást eredményezett, annak ellenére, hogy az előfizetők teljes havi kiadása csökkent.
- 68) A Hungarotel területén élő előfizetők számlája ugyanakkor a más szolgáltatók által a hazai piacon alkalmazott tarifa szerkezet alkalmazása esetén jelentősen magasabb lett volna. Az eljárás alá vont bemutatta, hogy a Hungarotel előfizetőinek átlagos forgalmi szerkezetét figyelembe véve, mekkora lett volna az előfizetők kiadása az Invitel Alaphang és a Magyar Telekom Bázis díjcsomagjának tarifáival számolva. Ennek alapján állította, hogy a Hungarotel előfizetőinek kiadása jelentősen magasabb lett volna abban az esetben, ha a piacon működő más szolgáltatókhoz hasonló díjakat alkalmazott volna.
- 69) Állította, hogy például a 2. sz. csomag esetén, melyet az előfizetők 56%-a vett igénybe, akár az Invitel, akár a T-Com tarifaszervezetét vennék alapul, közel 40%-os áremelkedést jelentett volna az előfizetőknek. A 2005-ös tarifaszervezet változás, mely összességében inkább árcsökkenést jelentett, több mint 20%-os lemorzsolódáshoz vezetett. Vélelmezte, hogy egy ilyen piaci változás hatására bekövetkezett drasztikus előfizetőszám-csökkenés az egy ügyfélre eső fajlagos költségek olyan mértékű emelkedéséhez vezettek volna, melyek az árak irracionális szintű emelését, vagy veszteséges szolgáltatás biztosítását eredményezték volna. Az áremelés ugyanakkor további lemorzsolódáshoz vezetne, és egy olyan spirálba kerülne a vállalat, melynek végeredménye a pénzügyi ellehetetlenülés, a versenyképesség elvesztése. Ennek bizonyítására indítványt tett.
- 70) A közvetítő szolgáltatók piacra lépése elmaradásának tényleges okai nem az általában vett alacsony fizetőképes kereslet volt. Ennek demonstrálására közli, hogy az üzleti előfizetők piacán jelentős piaci potenciál volt az alternatív szolgáltatók számára. 2005. szeptemberében a Hungarotelnek mintegy havi 250 millió Ft árbevétele volt az üzleti hangszolgáltatások piacán. A közvetítő választást nyújtó szolgáltatók jellemzően nem csak a lakossági, hanem az üzleti fogyasztók piacára is belépnek. Jelenleg például a PanTel és a Tele2 is kínál közvetítő előválasztási szolgáltatást üzleti előfizetők részére. Ezt, álláspontja szerint, bármely szolgáltató korábban is megtehetné volna. Ez bizonyítja, hogy a piacralépések elmaradásának nem a Hungarotel magatartása, hanem a társszolgáltatók üzleti megfontolásai voltak.
- 71) Álláspontja szerint a Versenytanács a Hungarotel gazdasági erőfölényének megállapítása során figyelmen kívül hagyott a Hungarotel szempontjából releváns szempontokat és álláspontját kizárólag a magas piaci részesedésekre alapította. A Tptv. 22. § (2) bekezdése szerint az erőfölény megállapíthatósága szempontjából egyenlően fontos a piac támadhatósága, illetve az adott vállalkozás pénzügyi helyzete is. A piac megtámadhatóságát szerinte megalapozza a helyi hurok, illetve a bitfolyam átengedésére vonatkozó JPE-kötelezettség. Továbbá annak sincs szerinte akadály, hogy bármely más potenciális versenytárs saját hálózatot létesítsen a Hungarotel területén. A Hungarotel pénzügyi helyzetének vizsgálata esetén egyértelművé válhatott volna, hogy vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzete a vizsgált időszakban számottevően kedvezőtlenebb volt mint egyes versenytársaké (pl. a Magyar Telekom Nyrt.), továbbá a beruházásokra tekintettel kötött jelentős összegű hitelkeretszerződése alapján a finanszírozó felek felé vállalt kötelezettségek miatt mozgásterét a pénzügyi piacon igencsak korlátozott.
- 72) Álláspontja szerint, mivel a Versenytanács előzetes állásponyjában a 2005. október 1. utáni időszakra vonatkozóan a hívásslolgáltatások kiskereskedelmi piacán a Hungarotel gazdasági erőfölényét nem tartotta megállapíthatónak, irrelevánsak az előzetes álláspont (63)-66) pontjában megfogalmazott jogsértések erre az időszakra, ezért erre vonatkozóan védekezést nem terjesztett elő.

- 73) A 2005. október 1. előtti időszakra vonatkozóan hivatkozott arra, hogy a Hungarotel által alkalmazott díjcsomagrendszert a közvetítő-választás biztosítása szempontjából az elektronikus hírközlésért felelős szakhatóság ("Hivatal"), illetve másodfokon a Nemzeti Hírközlési Hatóság Tanácsának Elnöke is vizsgálta.
- 74) A Hivatal első határozatát (HS-3109-6/2004.) követően, amelyet a másodfokú szerv megsemmisített, a Hivatal meghozta a HS-1016-4/2005. sz. határozatát, amelyben kimondta, hogy bár a Hungarotel előfizetői *"a szerződés ideje alatt közvetítőválasztási nyilatkozatukat bármikor szabadon, ingyenesen módosíthatják, tehát választhatnak közvetítő szolgáltatót"* (7. oldal), a Hungarotelnél alkalmazott díjstruktúra valójában az előfizetők egyéni szempontjait, *"személyes érdekeit erőteljesen megcélzó, havi fix díjakat"* figyelembe véve (10. oldal) nem kedvez a versenytársak piacra való belépésének, és ezzel akadályozza a közvetítőválasztás által elérni kívánt össztársadalmi cél megvalósulását. Tehát e határozat mind a tényállási részében mind a rendelkező részében elfogadottnak tekintette azt, hogy a Hungarotel nem korlátozta a közvetítőválasztást.
- 75) Az esetleges bírsággal összefüggésben, a verseny veszélyeztetettségével kapcsolatban álláspontja szerint relevánsnak kell tekinteni a Hivatal által hozott HS-1016-4/2005 ügyiratszámú határozatot, amely szerint „A vázoltakból jól látszik, hogy a Hungarotel Rt. e megoldással [a díjcsomagrendszerével] az előfizetők személyes érdekeit erőteljesen megcélzó, havi fix díjakban megjelenő anyagi előnyöket állítja szembe a közvetítőválasztás jogának lehetőségével, vagyis egy magasabb társadalmi érdekekkel”. Mindez egyértelműen jelzi, hogy a Hivatal álláspontja szerint a fogyasztók érdekei nem sérültek, így a verseny tényleges célja, a fogyasztók számára biztosítandó előnyök, teljesült.
- 76) Ami a jogsértéshez való viszonyulást illeti, a vizsgált magatartás nem versenykorlátozó céllal jött létre. Ugyanakkor az is megállapítható, hogy a jelen eljárás megindítását követően, részben az eljárás hatására, részben a párhuzamosan folyó szakhatósági eljárás hatására a szakhatósággal folytatott többszöri konzultáció alapján, részben pedig a piaci verseny hatására a Hungarotel módosította díjcsomagrendszerét.
- 77) Az esetlegesen megállapítható jogsértés is csak kizárólag a közvetítőválasztás biztosításának kötelezettsége tényleges fennállásától, 2004. február 10-től 2005. július 21-ig állapítható meg, így a jogsértés időbeli terjedelme és a tényleges piaci hatás korlátozott.
- 78) Szakértő kirendelését indítványozza tekintettel arra, hogy a "Hungarotel díjcsomagrendszerének gazdasági hatása a fogyasztókra" témakörben általa előadottak a jelen eljárásban ügyszó tárgyú jelleggel bírnak és azok független szakértő általi igazolása különleges szakértelmet igénylő kérdés. A szakértőnek az alábbi kérdések feltevését javasolja:
- A Hungarotel területén élő háztartások jövedelmi helyzetének elemzése az ország egyéb részeinek figyelembevételével;
  - A fogyasztók keresleti függvényének elemzése, a különböző fogyasztói csoportok ár rugalmassága, a hozzáférési és forgalmi szolgáltatások ár rugalmassága;
  - A fogyasztói döntések motivációi: a különböző díjlelemek hatása a csomagválasztásra és a forgalomra;
  - Az előfizetőszám csökkenésének hatása a Hungarotel költség szerkezetére, és ezáltal a megváltozott költség szerkezet mennyiben befolyásolja az előfizetői díjakat;
  - A Hungarotel pénzügyi életképességének, versenyképességének vizsgálata a fentiek figyelembe vételével; és
  - A Hungarotel nem rendelkezik adatokkal arra vonatkozóan, hogy a 2005. október 01. utáni ~20% elveszített ügyfelek mennyiben választottak kábeltelefonos vagy mobil helyettesítő szolgáltatást. Kéri ennek külön vizsgálatát, vagy elfogadását annak a szakértői feltételezésnek, hogy ezen ügyfelek jelentős része alternatív megoldást (kábeltelefon, mobil) vesz igénybe. Ez

egyben cáfolhatja azt az állítást, miszerint a Hungarotelnak jelenleg is 90% fölötti részesedése van ezen a piacon.

IV.

A Versenytanács megállapításai

A Tpv. hatálya

79) A Tpv. 1. § (1) bekezdése szerint e törvény hatálya kiterjed a természetes és a jogi személynek, valamint a jogi személyiség nélküli gazdasági társaságnak – ide értve a külföldi székhelyű vállalkozás magyarországi fióktelepét is a VI. fejezetben szabályozott magatartások kivételével - (a továbbiakban az előzőek együtt: vállalkozás) a Magyar Köztársaság területén tanúsított piaci magatartására, *kivéve, ha törvény eltérően rendelkezik.* Ez utóbbi kitétel alapvetően két módon valósulhat meg, vagy úgy, hogy egy más törvény a Tpv. alkalmazhatóságát valamely magatartás vonatkozásában kifejezetten kizárja, vagy pedig úgy, hogy valamely magatartást kifejezetten előír. Ez utóbbi esetben a magatartás akkor nem minősül piaci magatartásnak, ha a vállalkozás az előírt magatartás tekintetében nem rendelkezik autonóm választási szabadsággal.

80) A fentiek alapján a Versenytanács nem fogadta el az ügyfél azon állítását, hogy a közvetítő-választás korlátozással kapcsolatos magatartása csak a Matávval megkötött összekapcsolási szerződés hatályba lépését követő időszakra vonatkozóan vizsgálható. A Hungarotel nyilatkozatában hivatkozik a 2002. február 1-től hatályos 3/2002. (I.21.) MeHVM rendelet 11. § (4) bekezdésében foglaltakra, mely szerint „Az egyetemes szolgáltatással kapcsolatos kedvezményes díjcsomagot igénybe vevő előfizetőkkel szemben az egyetemes távközlési szolgáltatót nem terheli a Hkt. 18. § (2) bekezdése szerinti kötelezettség.” Hozzáteszi, hogy esetében a 2002. március 6-án a MeHVM-mel kötött egyetemes szolgáltatási szerződés (illetve az idézett rendelet 11. § (2) bekezdése) alapján a Hungarotel mint egyetemes távközlési szolgáltató köteles volt „az egyetemes szolgáltatást igénybe vevő egyéni előfizető részére kedvezményes díjcsomagot, továbbá az egyetemes szolgáltatás előfizetői díjára és hívásdíjaira vonatkozó még egy csomagot (normál díjcsomag) kialakítani.” A Hungarotel nyilatkozata szerint az ezen rendelkezéseknek megfelelő egyetemes normál és egyetemes kedvezményes díjcsomagjait 2002. június 14-én alakította ki, mely rendszerben az Általános / Alap díjcsomagok kivételével valamennyi díjcsomagja egyetemes kedvezményes díjcsomagnak minősült. Ezen kedvezményes díjcsomagok képezték ennek megfelelően a Hkt. 52. §-ában meghatározott támogatás kalkulációjának alapját, így a Hungarotel szerint ez a díjcsomag-struktúra a támogatásért felelős szervek (MeHVM, HIF, ETTA) „tudtával, együttműködésével, illetve jóváhagyásával” került kialakításra. A Versenytanács ezzel szemben a Hungarotel jogi képviselője által 2006. november 24-én e-mailben megküldött ÁSZF-részlet alapján arra a következtetésre jutottak, hogy a Hungarotel-nek valóban minden díjcsomagja egyetemes díjcsomagnak volt nevezve (ekként járhatott utána az ETTA-ból támogatás), de kedvezményes egyetemes díjcsomagként csak a 2. sz. díjcsomag volt feltüntetve.

81) A távbeszélő-szolgáltatási piacon jelentős piaci erővel rendelkező távközlési szolgáltató által nyújtott távbeszélő-szolgáltatás díjairól, valamint az egyetemes távközlési szolgáltatással kapcsolatos díjcsomagokról szóló 3/2002. (I.21.) MeHVM rendelet²³ 11. § (1) szerint a szolgáltató jogosult olyan díjakat is képezni, amelyekkel kapcsolatban az egyes távbeszélő-szolgáltatási díjelemekkel, illetőleg a szolgáltatás igénybevételének egyes feltételeivel összefüggő díjmértékeket egymásra tekintettel határozza meg (díjcsomag). Ugyanezen szakasz (2) bekezdése

---

²³ A 250/2001. (XII.18.) Korm. rendelet 3. § (3) bekezdése értelmében az egyetemes szolgáltatást igénybe vevő előfizetőnek a szolgáltató-választással összefüggő jogosultságára vonatkozó részletes szabályokat az egyetemes szolgáltatásokkal kapcsolatos díjcsomagokról szóló – a Hkt. 107. § (4) bekezdés j) pontjában szereplő felhatalmazás alapján kiadott – miniszteri rendelet tartalmazza.

alapján az egyetemes távközlési szolgáltató köteles az egyetemes szolgáltatást igénybe vevő egyéni előfizető részére kedvezményes díjcsomagot, továbbá az egyetemes szolgáltatás előfizetői díjára és hívásdíjaira vonatkozó még egy csomagot (normál díjcsomag) kialakítani. A rendelet szövegezéséből (egyes szám használata) egyértelmű, hogy a szolgáltatóknak az említett két kategóriában legalább egy-egy díjcsomagot kellett képezniük. Ezen felül a jogalkotó a díjcsomag-kialakításba nem kívánt beleszólni. Vagyis a szolgáltató minimális jogalkotói elváráson felüli díjcsomag-képzése, egyúttal azok kedvezményessé nyilvánítása a szolgáltató szabad, autonóm belátásán múlott.

82) A Hungarotel saját döntése alapján, autonóm módon döntött úgy, hogy az Alap / Általános előfizetésen kívül valamennyi díjcsomagját kedvezményes egyetemes díjcsomagnak minősíti, s az a körülmény, hogy a hatóságok, illetve a miniszter nem emeltek ez ellen az általuk is ismert gyakorlat ellen kifogást, semmiképpen nem tekinthető a Tpvt. hatályát megkérdőjelező jóváhagyásnak, legfeljebb akként értékelhető, hogy a Hungarotel ez alapján hihette azt, hogy ezen gyakorlata (azaz az előfizetők túlnyomó többsége által igénybe vett díjcsomagok mindegyikének kedvezményes egyetemes díjcsomaggá minősítése) megfelel az ágazat-specifikus jogszabályi előírásoknak. Ez azonban nem szolgálhat hivatkozási alapként arra vonatkozóan, hogy a magatartás a Tpvt. alapján nem vizsgálható.

83) Mindazonáltal a fenti körülmény figyelembe veendő a jogsértés szankcionálása körében "jelentős állami ráhatás" címén, amely az eljárás alá vont javára értékelendő, a jogsértés megállapíthatóságát azonban nem zárja ki. A Versenytanács elvi állásfoglalása szerint „[a] Tpvt-ben foglalt tilalmakat nem lehet érvényesíteni, ha adott magatartás állami intézkedés egyenes következménye, vagyis alapvetően hiányzik a magatartás piaci, gazdasági jellegéhez szükséges autonómia. Amennyiben az állami intézkedés befolyással van ugyan a piaci magatartásra, de hagy mozgásteret a vállalati szabad döntésnek, akkor alkalmazható az azt tiltó Tpvt. rendelkezés, legfeljebb a kiszabható bírság összegének megállapításakor veendő figyelembe az állami közrehatás enyhítő tényezőként.” (Vj-100/2002.) A jelen esetben a Hungarotel a tekintetben, hogy mely és hány díjcsomagját minősíti kedvezményes egyetemes díjcsomagnak, olyan fokú autonómiával rendelkezett, amely a Tpvt. alkalmazhatóságát nem kérdőjelezi meg.

84) A fentiek miatt a Versenytanács jelen eljárásban a piacnyitással összefüggésben a közvetítőszolgáltató igénybevételeinek lehetőségére vonatkozó jogszabályi kötelezettségnek a Hungarotellel kapcsolatos hatályosulásának időpontját tartja a magatartás Tpvt. szerinti vizsgálhatósága kezdőpontjának. A Hkt. 18. § (3) bekezdése előírta, hogy a távbeszélő szolgáltató az összekapcsolási szerződesei megkötése, illetőleg teljesítése során köteles biztosítani a szolgáltatóválasztás lehetőségét, a 250/2001. (XII.18.) Korm. rendelet 3. § (1) és (2) bekezdése szerint a belföldi távolsági és nemzetközi hívások esetében előválasztás, illetőleg hívásonkénti előtétválasztás alkalmazásával. Mivel a szabályozó hatóság jelentős piaci erővel rendelkező szolgáltatónak minősítette a Hungarotelt, az ügyfélnek referencia összekapcsolási ajánlatot ("RIO") kellett összeállítani, amelynek kötelező részét képezték a szolgáltatóválasztás nagykereskedelmi szolgáltatás feltételei is. A Hungarotel által készített RIO-t a Hírközlési Döntőbizottság a rá irányadó eljárási szabályok alapján 2002. július 24-én hagyta jóvá. Ezen időponttól kezdődően vizsgálható a Tpvt. alapján a Hungarotel közvetítő-választással kapcsolatos magatartása. A HURIO nagykereskedelmi oldalról megteremtette a piacralépés lehetőségét, amelytől annak hatályosulását követően a Hungarotel nem térhetett el. A piacra lépés kiskereskedelmi feltételeit, azaz a jelen eljárás tárgyát képező díjcsomagok szerkezetét, az azokban kialakított fix havi díjakat, illetve a hívásdíjakat azonban a szolgáltató, az ársapka szabályozás keretein belül, megváltoztathatta, az ezzel kapcsolatos magatartás alkalmas arra, hogy a piacra lépést korlátozza.

85) A Tpvt. alkalmazhatóságát nem zárja ki a 2004. január 1-én hatályba lépett Eht. sem (annak ellenére, hogy annak alapján az NHH eljárást indított a Hungarotel-el szemben a közvetítőszolgáltatási kötelezettség teljesítése tárgyában), ha mint jelen esetben a vállalkozás magatartása a szabályozási kereteken belül autonóm, azaz van "mozgásteret" abban a tekintetben, hogy

miképpen teljesít egy-egy számára kötelező szabályozási előírást, ezért a Tpvt. tárgyi hatálya megállapítható.

86) A Tpvt. 45. §-ra figyelemmel, ha a magatartás a Tpvt. fogyasztó megtévesztése, versenykorlátozó megállapodás, erőfölénnyel visszaélés, összefonódás engedélyezés törvényi tényállási elemei alá esik, úgy a GVH hatásköre fennáll (függetlenül attól, hogy egyazon magatartás sért-e más jogszabályt, illetve hogy ezen belül van-e más állami szervnek hatásköre az adott magatartás vizsgálatára). A GVH az eljárás megindítása során azt mérlegeli a Tpvt. 70. §-ának (1) bekezdése alkalmazásával, hogy a sérelmezett magatartás, tevékenység vagy állapot a Tpvt. rendelkezéseit sértheti-e, amellett, hogy az eljárás a GVH hatáskörébe tartozik, és az eljárás lefolytatását a közérdek védelme szükségessé teszi.

87) Jelen esetben a GVH vizsgálói úgy ítélték meg, hogy az eljárás indítása szükséges, mert az NHH a magatartás versenyjogi megítélését nem végezheti el, az Eht-ba ütközést normatív alapon (Eht. 111. §), és nem versenyjogi elvek alkalmazása mentén állapíthatja meg. Az NHH eljárása foglalkozik ugyan a magatartás versenyre gyakorolt hatásaival, a jogsértés megállapításának alapjául azonban nem a verseny, versenyjog által állított mércével mért sérelme, hanem a jogszabály szövegével ellentétes szolgáltatói gyakorlat szolgált. A Versenytanács ugyanakkor a szankcionálás során figyelemmel volt arra, hogy a hírközlési hatóság a piacfelügyeleti eljárása során milyen versenyszempontokat mérlegelt és azokat hogyan szankcionálta (a kettős szankcionálás elkerülése érdekében).

88) A GVH vizsgálata a 2005. október 1-jével bevezetett tarifarendszer értékelésére is kiterjed. Az új tarifarendszer díjsomagjaira vonatkozó általános szerződési feltételek már nem tartalmazzák a korábbiak esetében kifogásolt kizáró rendelkezéseket. Az NHH nem lépett fel az eljárás alá vonttal szemben, ezért a Hungarotel szabadon kialakított díjsomagjai esetében a Tpvt. szerinti eljárás nem veti fel a kettős szankcionálás fentiek szerinti kérdését.

89) A közvetítő-választás kapcsán a vizsgálat a nagykereskedelmi feltételekre is kiterjedt. Ugyanakkor a leginkább kifogásolható primerenkénti közelségi összekapcsolás esetében előírt STM-1-es link alkalmazását a Hungarotel referencia összekapcsolási ajánlatában az NHH, 2004. június 14-i DH-382-24/2004. sz. alatti határozatával, jóváhagyta, miként a közvetítő-választáshoz szükséges összekapcsolás esetében alkalmazott egyéb feltételeket is. Ha azonban a versenyjogilag is kifogásolt magatartást valamely állami aktus (esetünkben közigazgatási döntés) írja elő, úgy, hogy az annak megfelelő tevékenység kifejtésére kötelezi a piaci szereplőt, akkor a Vj-100/2002. sz. alatti ügy alapján kizárt a magatartás piacivá minősítése, vagyis a közvetítő-választás nagykereskedelmi feltételei a Tpvt. tárgyi hatályának hiányában a GVH által nem vizsgálhatók.

A TKKÉ vizsgálata

90) A Tpvt. 1. § (29 bekezdése szerint az Európai Közösséget létrehozó szerződés (a továbbiakban: EK-Szerződés) 81. és 82. cikkének alkalmazása során az e cikkek hatálya alá tartozó piaci magatartásra is e törvény eljárási rendelkezéseit kell alkalmazni akkor, ha a Szerződés 81. és 82. cikkében foglalt versenyszabályok végrehajtásáról szóló 1/2003/EK tanácsi rendelet (a továbbiakban: 1/2003/EK rendelet) alapján a Gazdasági Versenyhivatal vagy magyar bíróság eljárásának van helye.

91) Azon erőfölénnyel való visszaélések esetében, amikor azok csak Magyarországra vagy annak csupán egy részére terjednek ki, is irányadó a Bizottság tagállamok közötti kereskedelem érintettségének értelmezéséről szóló Közleménye²⁴. Ennek 3.2.6. pontja szerint: „Ha az erőfölény egy tagállam olyan részére terjed ki, amely a közös piac jelentős részét képezi, és a visszaélés megnehezíti azt, hogy a más tagállambeli versenytársak hozzáférhessenek ahhoz a piachoz, ahol a vállalkozás erőfölénnyel rendelkezik, akkor általában úgy kell tekinteni, hogy fennállhat a tagállamok közötti kereskedelemre gyakorolt érzékelhető hatás. [...] nem állhat fenn a

---

²⁴ Iránymutatás a kereskedelemre gyakorolt hatásnak a Szerződés 81. és 82. cikke szerinti fogalmáról, 12. pont, (2004/C 101/07)

kereskedelemre gyakorolt érzékelhető hatás, ha a visszaélés tisztán helyi jellegű, vagy az erőfölénnyel rendelkező vállalkozás értékesítésének csak jelentéktelen hányadát érinti.”

92) Fentiekre is tekintettel, valamint a Versenytanács a Vj-84/2005 sz. ügyben hozott határozatában – éppen a Hungarotel magatartása vonatkozásában – tett megállapításaira a tagállamok közötti kereskedelem érintettségének hiányára vonatkozóan, és mert az érintett piac földrajzi dimenziója még Magyarország területének nagyobb részét sem fedi le, az érintett fogyasztók számaránya még magyar viszonylatban sem kiugróan magas, emiatt az érintett terület és lakosság nagysága közösségi léptékkal nézve jelentéktelen, az érintett piacra való belépési szándék a tagállamok felől nem valószínűsíthető, a Versenytanács jelen ügyben is megállapította, hogy a kifogásolt magatartások nem érinthetik a tagállamok közötti kereskedelmet, ezért az eljárást az EKSz 82. cikke vonatkozásában megszüntette.

Az érintett piac

93) A Tpv.14. § (1) bekezdése szerint az érintett piacot a megállapodás tárgyát alkotó áru és a földrajzi terület figyelembevételével kell meghatározni. A (2) bekezdés szerint a megállapodás tárgyát alkotó árun túlmenően figyelembe kell venni az azt – a felhasználási célra, az árra, a minőségre és a teljesítés feltételeire tekintettel – ésszerűen helyettesítő árukat (keresleti helyettesíthetőség), továbbá a kínálati helyettesíthetőség szempontjait. A (3) bekezdés szerint földrajzi terület az, amelyen kívül a) a fogyasztó nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut beszerezni, vagy b) az áru értékesítője nem, vagy csak számottevően kedvezőtlenebb feltételek mellett tudja az árut értékesíteni.

A közvetítő-választással kapcsolatban meghatározott érintett piac

94) A *közvetítő-választás korlátozásával* kapcsolatban érintett termékek a Hungarotel vezetékes hangszolgáltatásai. Ebből a szempontból a Hungarotel vezetékes hangszolgáltatása két, önállóan is vizsgálható terméket (szolgáltatást) foglal magában: a) a *vezetékes előfizetés* formájában megtestesülő hozzáférést és b) a vezetékes telefonon ténylegesen bonyolított *hívásslolgáltatásokat*. A vezetékes hívások szükséges feltétele a vezetékes hálózathoz való hozzáférés, de a hozzáférés iránti szükségletet nem csak a hívások teremthetik meg, hanem például az ADSL-szolgáltatás igénybevétele is.

95) A Hungarotel vezetékes hangszolgáltatásainak a vizsgált időszakban három lehetséges helyettesítője volt azonosítható:

- a) a közvetítő-választással nyújtott hívás-szolgáltatások, amelyekhez előfeltételként szükséges a Hungarotel hálózatához való hozzáférés,
- b) a kábeltelevíziós hangszolgáltatások, amelyekhez nem szükséges a Hungarotel hálózatához való hozzáférés
- c) a mobil-telefon hangszolgáltatások, amelyekhez ugyancsak nincs szükség a Hungarotel hálózatához való hozzáféréshez.

A helyettesíthetőség szempontjából szóba jött még a VoiP, azaz az Interneten keresztüli hangszolgáltatás, a hívókártyás hívásslolgáltatások, valamint a Hungarotel hálózatán belül az előfizetői helyi hurokhoz történő részleges vagy teljes hozzáférés (átengedés). A VoIP szerepe a 2002-2005 közötti időszakban még meglehetősen csekély volt országos szinten is, a Hungarotel területén pedig különösen, tekintettel a viszonylag alacsony Internet-penetrációra. Erre tekintettel, bár az árak és a funkcionalitás szempontjából helyettesítő terméknek számítana, a Versenytanács jelen eljárásban külön nem elemezte e szolgáltatást a piac meghatározása során.

A hívókártyás szolgáltatások igénybevételel elvileg bármely hívásirány igénybe vehető, de a kártya használatához mindig tárcsázni kell egy megadott telefonszámot, meg kell adni azonosítót, illetve előzetesen egyenleget kell feltölteni. Ezen körülmények a kártya használatát a vezetékes telefonhoz képest kényelmetlenebbé teszik. Mindazonáltal a hívókártyás szolgáltatások a vezetékes hívások egyenkénti helyettesítésére alkalmasak, ezért az érintett piac részét képezhetik,

de – hasonlóan a VoiP szolgáltatásokhoz – a szolgáltatás elterjedtsége csekély, ezért jelen eljárásban a GVH a piacmeghatározásnál külön nem elemezte azokat.

Az előfizetői hurok átengedése (unbunling) egyike azoknak a nagykereskedelmi szolgáltatásoknak, amelyek révén valamely versenytárs szolgáltató a Hugarotel hálózatában hangszolgáltatásokat nyújthat. Nagykereskedelmi szolgáltatás – összekapcsolási/hozzáférési szolgáltatás – szükséges a közvetítő-szolgáltatói hívásslolgáltatások nyújtásához is. Következésképpen a vizsgált magatartás szükségszerűen érinti a Hugarotel hálózatához történő nagykereskedelmi hozzáférések piacát is.

96) A mobil-telefon szolgáltatások helyettesítő szerepére vonatkozóan a Versenytanács a rendelkezésre álló, fentebb ismertetett információk alapján az alábbiakat állapította meg:

a) A mobil telefon hívásslolgáltatások a funkció (az *elsődleges* felhasználási cél) és a szolgáltatás tartalma alapján ma már teljes körűen képesek a vezetékes telefon hívásslolgáltatások helyettesítésére. Ennek különösen az országos lefedettség megvalósulása és a mobil szolgáltatás minőségének, megbízhatóságának javulása, valamint a mobil díjcsomagok árának jelentős csökkenése teremtette meg a feltételeit.

b) Mind a mobil, mind pedig a vezetékes telefonhoz – az *elsődleges* felhasználási cél (a telefonhívás) mellett – kapcsolódnak olyan *további felhasználási szempontok*, amelyek tekintetében a keresleti helyettesíthetőség nem áll fenn. Ilyenek a mobil telefonhoz kapcsolódóan a mobilitás, a havi díjfizetés elkerülése (prepaid), a személyhez kötöttség, a vezetékes telefonhoz kapcsolódóan pedig az Internet elérésének lehetősége, különösen a szélessávú adatforgalomra tekintettel. A kétféle telefonálási lehetőséghez való hozzáférés között ezért kiegészítő viszony áll fenn, amelyet a mindkét féle telefontal rendelkező háztartások viszonylag nagy száma, a vezetékes telefontal rendelkező háztartások nem csökkenően magas (kétharmados) aránya, illetve a vezetékes telefonra való havi kiadás nem csökkenő tendenciája mutat. Ugyancsak erre utal a Tele2-nek a szolgáltatását felmondók körében végzett felmérése, akik között a mobil szolgáltatásra való áttérés mint hivatkozás gyakorlatilag nem jelent meg, s azok aránya is nagyon csekély, akik bevallásuk szerint egyidejűleg vezetékes hozzáférésüket is felmondják.

c) 2004-ben a mobil penetráció meghaladta a vezetékest, azonban a fentiekre is tekintettel megállapítható, hogy a vezetékes hozzáférések továbbra is meghatározó mértékben vannak jelen. 2005-ben a háztartások majdnem fele (48%) egyidejűleg rendelkezett mobil és vezetékes hozzáféréssel, s országos szinten 28% körül volt a csak mobillal, míg 17% körül a csak vezetékes telefontal rendelkező háztartások aránya. (Csak egyik fajta hozzáférése tehát a háztartások 45%-ának volt, míg 8%-uk egyik eszközzel sem rendelkezett.) A kétféle telefon hozzáférést párhuzamosan használó háztartások ilyen nagy aránya, illetve az a körülmény, hogy szép számmal vannak olyan háztartások is, akik kizárólag vezetékes hozzáféréssel rendelkeznek, továbbra is arra utal, hogy a mobil és vezetékes szolgáltatások a hozzáférés szintjén – a piac egészét illetően – nem helyettesítik egymást; azok sokkal inkább egymást kiegészítő szerepet játszanak az előfizetők nagy része tekintetében.

d) A mobil telefon használata, elterjedtsége – a vizsgált időszak túlnyomó részére vonatkozóan – feltehetően viszonylag nagyobb a nagyvárosokban és a fejlettebb régiókban, mint a szétszórt, kisebb települések, fejletlenebb régiók területén. Ez a körülmény a Hugarotel vonatkozásában csökkenti az *elsődleges* felhasználási cél tekintetében a keresleti helyettesíthetőség szerepét.

e) A mobil helyettesíthetőséget erősítő körülmény a vezetékes telefon vonatkozásában a közvetítő-választás adminisztratív és/vagy gazdasági eszközökkel történő korlátozása, amely más területekhez képest jobban tereli a fogyasztókat a mobil telefon irányába.

f) A helyettesíthetőséget korlátozó tényezőként vette figyelembe a Versenytanács a hívásslolgáltatásokkal kapcsolatban a Tele2 azon álláspontját, hogy a fix-mobil hívások számának és tartásidejének belföldi távolsági hívásokkal azonos nagyságrendje, jelentőségének állandó szintje arra utal, hogy a fogyasztók otthonukban továbbra is preferálják a vezetékes

telefon használatát, illetve hogy a kisvállalkozások (akik használati szokásaikban alig térnek el a lakossági felhasználóktól) üzleti hívásaikra napközben előnyben részesítik a vezetékes telefont.

g) A helyettesítés ellen szóló érvként kell figyelembe venni azt a tényt, hogy a Nemzeti Hírközlési Hatóság 2004. évi piacelemzési eljárásaiban mind a hozzáférési, mind a hívás szolgáltatások esetében a mobil és vezetékes szolgáltatásokat elkülönült piacokként azonosította.

h) A Hungarotel hálózatára vonatkozóan a fix-mobil helyettesíthetőség ellen szóló érvként vette figyelembe a Versenytanács a Pannon GSM azon közlését, hogy a Hungarotel előfizetői aránytalanul drágábban vehették igénybe a Pannon irányú hívásokat a Matáv előfizetőihez képest. Ennek következtében a Hungarotel területein az előfizetők jelentősen nehezebben helyettesítették a vezetékes elérhetőségüket mobil elérhetőséggel, miután a költséges hívásdíj számottevő korlátot emelt a tényleges mobil elérés elé. Számításai szerint egy Hungarotel előfizető több mint 40%-kal drágábban hívott mobil előfizetőt Matáv-os előfizetőhöz képest.

i) A fix-mobil helyettesíthetőség időbeli alakulásával kapcsolatban a Versenytanács ugyancsak a helyettesítést korlátozó tényezőként vette figyelembe – a Vodafone közlése alapján – azt, hogy a Hungarotel jelentős árréssel adta a mobil irányba menő forgalmat. A magas árrés alkalmazása a vezetékes-mobil irányú díjak esetében a 2001-2005 közötti időszak egészében, és valamennyi hazai vezetékes szolgáltató esetében megfigyelhető volt.

j) Az idősorok elemzése alapján megállapítható, hogy a vezetékes hívások átlagos hossza, valamint az előfizetőnkénti percforgalom továbbra is szignifikánsan (kb. 1 perccel, 66%-kal) meghaladja a mobil hívásokét. A hívásirányok elemzése alapján megállapítható, hogy a fogyasztók továbbra is jellemzően mobilról inkább mobil, vezetékesről inkább vezetékes számokat hívnak.

k) Az idősorok elemzése arra utal, hogy 2005 végére felerősödött a Hungarotel területén a mobil szolgáltatások hívásonkénti helyettesítő szerepe.

l) A Hungarotel lakossági előfizetőinek egy beszélő percre jutó vezetékes költsége 30-40 Ft között alakult, melynek megközelítőleg felét-felét tette ki az előfizetési díj egy percre eső része és az átlagos beszélgetési díj. Ezt összevetve a mobil szolgáltatók prepaid csomagjaiban található tarifákkal, és figyelembe véve, hogy a Hungarotel másodperc-alapú számlázást működtetett, míg az említett prepaid mobil csomagokban a számlázás félperces vagy egyperces egységekben történt, megállapítható, hogy a mobil hívásdíjak jellemzően magasabb egy percre jutó költséget eredményeztek, mint a Hungarotel előfizetőjének egy percre jutó teljes költsége.

97) A fix-mobil helyettesíthetőségre vonatkozóan a hívásslolgáltatások tekintetében a Versenytanács azt állapítja meg, hogy a mobil szolgáltatások folyamatosan erősödően alkalmassá válnak a vezetékes hívások kiváltására, de a vizsgált időszakban a helyettesítés mértékét a Versenytanács még nem tartja olyan mértékűnek, amely Hungarotel vezetékes hívásslolgáltatásai helyettesítésére a mobilszolgáltatások az előfizetők nagyobb hányada számára ésszerű alternatívát kínáltak volna. A mobil szolgáltatások helyettesítő szerepének folyamatos erősödése ugyanakkor azt jelzi, hogy a Hungarotelnek, különösen a vizsgált időszak utolsó évében, növekvő versenynyomással kellett számolnia.

98) A Versenytanács a tárgyaláson elhangzottak alapján módosította előzetes álláspontját a fix-mobil helyettesítés kérdésében. Amint azt jelen határozat indoklása fentebb részletesen tárgyalta, számos súlyos érv volt felhozható a helyettesítés mellett és ellene is, nincs olyan egyértelmű információ, adat, elemzés, amely egyik vagy másik irányba minden kétség nélkül elmozdíthatná a kérdés megítélését. A kérdés tekintetében ilyen esetben a különböző szabályozó- és versenyhatóságok által még mindig széles körben osztott álláspontot célszerű a nemzeti versenyhatóságnak osztani: eszerint, kétségtelen, hogy számos jele van annak, hogy a vezetékes hívások tekintetében egyre növekvő versenynyomás érezhető a mobilszolgáltatások irányából, de ennek mértéke még nem érte el a helyettesíthetőség megállapíthatóságához szükséges mértéket. A Versenytanács előzetes álláspontjában felvetette, hogy jelen ügyben a 2005. október 1-i díjcsomagváltás lenne tekinthető olyan fordulópontnak, amelyet kifejezetten a mobilpiaci

versenynyomásra adott világos és egyértelmű reakció, és ennek alapján vélte úgy, hogy a mérleg nyelvét a helyettesítés irányába elmozdíthatja. Az ügyfél azonban közölte, hogy a kérdéses díjcsomagváltás mögött sokkal inkább vállalat-specifikus okok húzódtak meg, semmint a mobilpiac felé irányuló kifejezett vállalati stratégia. (Az ügyfél egyébként is kétségbe vonta, hogy a helyettesítés bármilyen adott időponthoz köthető, álláspontja szerint a helyettesítés már 2000-tól megállapítható. Ezt az álláspontot a Versenytanács nem osztotta.)

99) A kábeltelevíziós hangszolgáltatások a vezetékes hangszolgáltatások helyettesítésére – az alább, illetve a gazdasági erőfölénnyel kapcsolatban meghatározott területi és időbeli korlátok figyelembevételével – technikailag és az árak szempontjából is alkalmasak, ezért az érintett termékpiac részét képezik.

100) A hálózatos iparágakban követett szokásos piacmeghatározási gyakorlat alapján az érintett földrajzi piac a Hungarotel hálózatával lefedett terület.

A dial-up szolgáltatással kapcsolatban meghatározott érintett piac

101) A tényállás alapján megállapítható, hogy a Hungarotel hálózatán nyújtott telefonbehívásos (dial up) Internet szolgáltatás kiskereskedelmi piacán – az inkumbens Hungarotel mellett – a Hungarotel hálózatához nagykereskedelmi hozzáféréssel rendelkező ISP-k műszaki és gazdasági szempontból ugyanazt a szolgáltatást nyújtják. A vezetékes hálózaton keresztül kínált PSTN vagy ISDN vonalat használó szolgáltatások ésszerű helyettesítésére a vizsgált időszakban a mobil hálózatokon elérhető Internet elérések az eltérő műszaki és díjazási feltételek miatt nem alkalmasak.

102) A szélessávú Internet szolgáltatások magasabb technikai színvonal (gyorsabb elérés), eltérő díjazási rendszer (átalánydíj) és a használat nagyobb költsége mellett magasabb színvonalú szolgáltatással biztosítják a fogyasztó számára az Internet elérését. A szélessávú kapcsolat más igények kielégítésére is képes, nagy mennyiségű adatletöltés, folyamatos, interaktív kapcsolat. Ehhez képest a behívásos Internet hozzáférés elsősorban információszerezésre, gyors tájékozódásra, e-mailezésre, chatelésre alkalmas, amelyeket természetesen a magasabb értékű szélessávú Internet elérés is biztosít a fogyasztó számára. A keskenysávú Internet hozzáférés tehát alacsonyabb szintű szolgáltatást nyújt, de ugyanakkor nagy előnye, hogy olcsó. Egyes ISP ingyenes hozzáférést biztosítanak az előfizetőiknek. További előny, hogy a behíváshoz nem feltétlenül kell előfizetés sem, nem feltétlenül szükséges szerződéses kötelezettséget vállalnia a fogyasztónak valamilyen hosszabb, rövidebb időszakra, elegendő egy telefonszám felhívása. A szélessávú hozzáférések díjcsomagjainak árcsökkenése erősíti a dial-up helyettesíthetőségét, a jelen eljárásban vizsgált időszak túlnyomó részében (talán csak a 2006. év kivételével) a két szolgáltatásfajta közötti árkülönbség jelentős volt. Minderre tekintettel a Versenytanács úgy látja, hogy a jelen eljárásban vizsgált időszakban a szélessávú Internet hozzáférés még nem volt ésszerű helyettesítője a dial-up hozzáférésnek.

103) Mivel a fentiek szerint a vizsgált időszakban és területen a dial-up Internet hozzáférésnek a fogyasztó számára nincs ésszerű alternatívája, a verseny szempontjából kiemelt jelentőséget kap az a körülmény, hogy a dial-up szolgáltatást a Hungarotel hálózatán keresztül milyen feltételekkel képesek más szolgáltatók, ISP-k nyújtani. Az érintett nagykereskedelmi szolgáltatások (a hálózati hozzáférés, összekapcsolás, unbundling) az érintett földrajzi területen kizárólag a Hungarotel-től vehetők igénybe, annak helyettesítője nincs, ezért az érintett nagykereskedelmi termékek körét a Hungarotel által nyújtott nagykereskedelmi szolgáltatások alkotják, amelyek a felhasználási cél szempontjából helyettesítik egymást. Ezek között voltak olyanok, amelyek a vizsgált időszakban kevésbé vagy egyáltalán nem kerültek felhasználásra, valószínűsíthetően azért, mert az ISP-k számára kedvezőtlenebb feltételek mellett tették lehetővé a dial-up szolgáltatás nyújtását. Ez a körülmény azonban nem befolyásolja az érintett nagykereskedelmi termékpiac meghatározását, ennek versenyjogi elemzésére az erőfölény, illetve a visszaélés tárgyalása során kell sort keríteni.

104) Összegezve, jelen eljárásban az érintett piacok az alábbiak szerint kerültek meghatározásra:

- a) a hangszolgáltatásokon belül a *hívásslolgáltatások kiskereskedelmi piaca*, amelyen belül a Hungarotel szolgáltatásainak ésszerű helyettesítői 2005. június 1. után a Hungarotel hálózata által meghatározott földrajzi területen elérhető a kábeltelevíziós hálózatokon nyújtott hangszolgáltatások;
- b) a hangszolgáltatásokon belül a *vezetékes hálózati hozzáférés kiskereskedelmi piaca*, amelynek ésszerű helyettesítője 2005. június 1. után a Hungarotel hálózata által meghatározott földrajzi területen elérhető a kábeltelevíziós hálózatokon nyújtott hozzáférés szolgáltatása;
- c) a *behívásos (dial-up) Internet szolgáltatás kiskereskedelmi piaca* a Hungarotel hálózatában;
- d) a behívásos (dial-up) Internet szolgáltatás nyújtásával összefüggésben a *Hungarotel hálózatához való hozzáférés (összekapcsolás) nagykereskedelmi szolgáltatásai* dial-up szolgáltatás nyújtása céljából
- e) a *nagykereskedelmi piac a hangszolgáltatásokkal kapcsolatban is része az érintett piacnak*, hiszen a vélelmezett jogsértés a közvetítő-választás korlátozása, amely csak a Hungarotel hálózatán keresztül nyújtható.

Gazdasági erőfölény az érintett piacokon

- 105) A Tptv. 22. § (1) szerint gazdasági erőfölényben van az érintett piacon, aki gazdasági tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja, anélkül, hogy piaci magatartásának meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak, szállítóinak, vevőinek és más üzletfeleinek vele kapcsolatos piaci magatartására.
- 106) A Hungarotel által kínált hívásslolgáltatások tekintetében a mobil szolgáltatások helyettesítő szerepe nem volt megállapítható, így az erőfölény szempontjából a kábeltelevíziós hangszolgáltatásokon kívül a közvetítő-választásos és hívókártyás szolgáltatások veendő figyelembe. A közvetítő-választás tekintetében a 2005. októberét megelőző időszakban a Hungarotel éppen jelen eljárásban vizsgált magatartása következtében nem alakulhatott ki érdemi verseny-nyomás, és a hívókártyás szolgáltatások elterjedtsége sem volt olyan mértékű, ami a Hungarotel kiskereskedelmi árképzési magatartására érdemi hatással lett volna, amit a hívásdíjak (magas) szintjének változatlansága mutat.
- 107) 2001-2004 időszakban a vizsgált földrajzi piacon hívás-szolgáltatásokat kizárólag a Hungarotel hálózatának igénybevételével lehetett nyújtani. A közvetítő-választás szolgáltatás nyújtása ugyanakkor – túl azon, hogy a nagykereskedelmi feltételek is hátrányosak, az összekapcsolási díjak rendkívül magasak voltak – a kiskereskedelmi piaci korlátozások (a közvetítő-választás korlátozása) miatt nem voltak ésszerűen nyújthatóak. A hurokátengedés révén nyújtható hozzáférési és hívás szolgáltatások pedig – ugyancsak a magas szabályozott díjakra és egyéb költségekre tekintettel – ebben az időben nemcsak a Hungarotel területén, de Magyarországon sehol nem bizonyultak gazdaságilag életképesnek, ezért ilyen szolgáltatások sehol nem is jelentek meg.
- 108) A 2005 júniusát követő időszakban a kábeltelevíziós szolgáltatások hanghívásokban betöltött szerepe nőtt, illetve a közvetítő-választást nyújtó szolgáltatók belépésével ez a szolgáltatásforma is elérhetővé vált, a Hungarotel helyhez kötött telefon forgalomból való részesedése azonban még 2006 márciusában is 75% felett alakult. A kábeltelevíziós telefon 2005. júniustól csak öt városban (Békés, Békéscsaba, Gyula, Orosháza, Salgótarján). A Hungarotel területén élő 668 ezer lakosból az egyes városok honlapjainak tanúsága szerint 65 ezer ember él Békéscsabán, 33 ezer Gyulán, 50 ezer Salgótarjánban és 32 ezer Orosházán, így Békés településsel együtt is ezek legfeljebb a Hungarotel-területi lakosság 30%-át képviselhetik. A háztartások számát illetően az arányok némileg eltérhetnek, illetve azt is figyelembe kell venni, hogy a kábeltelevíziós hálózatok vélhetően nem értek el az egyes városokban teljes lefedettséget. Mindezek alapján megállapítható, hogy a Hungarotel hálózata által lefedett földrajzi területnek, illetve az itt élő lakosságnak csak egy kisebb (30 %-ot bizonyosan meg nem közelítő) hányada számára elérhető a kábeltelevíziós szolgáltatásokhoz kapcsolt hangszolgáltatás.

- 109) A fentiek alapján a Hungarotel gazdasági erőfölénye a hangszolgáltatások kiskereskedelmi piacain nyilvánvalóan megállapítható a kábelszolgáltató megjelenése (2005 júniusa) előtt, és valószínűsíthetően fennállt a 2005. júniusa és a 2006. áprilisa közötti időszakra vonatkozóan is. Ennek alapján a Versenytanács e határozatában azt állapította meg, hogy a Hungarotel a vizsgált időszak egészének tekintetében gazdasági erőfölényben volt a hangszolgáltatások kiskereskedelmi piacain, azzal a megjegyzéssel, hogy annak mértéke csökkenő tendenciájú.
- 110) A dial-up hozzáférés kizárólag PSTN/ISDN vonalon nyújtható szolgáltatás, amely sem kiskereskedelmi, sem nagykereskedelmi oldalról nem helyettesíthető ésszerűen más szolgáltatással. Az ennek nyújtásához szükséges távközlési hálózattal ugyanis az eljárás alá vont területén kizárólag a Hungarotel rendelkezett. A dial-up nagykereskedelmi feltételei egyben azt is meghatározzák, hogy a Hungarotel hálózatában milyen korlátokkal lehet az ISP-nek kiskereskedelmi szolgáltatásokat nyújtani. Erre tekintettel a Hungarotel gazdasági erőfölénye mindkét dial-up piacon megállapítható.
- 111) A hangszolgáltatások nagykereskedelmi piacán a Hungarotel értelemszerűen erőfölényben (monopolhelyzetben) van, hiszen a hozzáférés csak a vele megkötött hozzáférési és/vagy más összekapcsolási megállapodások révén lehetséges. E nagykereskedelmi piac feltételei azonban nem képezik jelen eljárás tárgyát.
- 112) Alaptalan az ügyfél azon védekezése, amely a gazdasági erőfölényének hiányát a versenyképesség, illetve a pénzügyi életképesség GVH általi vizsgálatának hiányára alapozza. A GVH rendelkezésére álló információk szerint a Hungarotel nettó árbevétele 2004-ben közel 13 milliárd, az adózott nyeresége mintegy 5 milliárd forint, 2005-ben az árbevétele 12 milliárd, a nyeresége közel két milliárd forint volt. Bár valóban csökkent az eljárás alá vont nyereségsége, de a fenti adatok nyilvánvalóvá teszik, hogy a vállalkozás a vizsgált időszakban nem küzdött pénzügyi gondokkal, amely körülmény a gazdasági erőfölénnyel összefüggésben eleve szükségtelenné tette a pénzügyi helyzetének részletes vizsgálatát.

Visszaélés a gazdasági erőfölénnyel

- 113) A Tptv. 21. §-a szerint tilos a gazdasági erőfölénnyel visszaélni, így különösen:
- j) a versenytárs számára indokolatlanul hátrányos piaci helyzetet teremteni, vagy gazdasági döntéseit indokolatlan előny szerzése céljából befolyásolni, ill.
  - i) a versenytársak piacra lépését más módon indokolatlanul akadályozni.
- 114) A vizsgált magatartások közös vonása, hogy a versenytársak piacralépésének, illetve piacon maradásának korlátozására irányult, és mindkét magatartás értelemszerűen érinti az érintett piac kis- és nagykereskedelmi szegmensét egyaránt. Míg azonban a közvetítő-szolgáltatás korlátozásával kapcsolatban jelen eljárásban az eljárás alá vont kiskereskedelmi piacon kifejtett magatartása került vizsgálat alá, addig a dial-up piacon a nagykereskedelmi hozzáféréssel kapcsolatos magatartása. Mindkét magatartást elsősorban annak alapján kell megítélni, hogy milyen hatással járt a kiskereskedelmi piacon folyó versenyre.

A közvetítő-választás korlátozása a 2005. októbere előtti díjcsomagok alapján

- 115) A Hungarotel által 2001. januártól alkalmazott díjcsomag-struktúra eltért a magyar távközlési szolgáltatók által alkalmazott gyakorlattól, azáltal, hogy a 2001. január előtt érvényes díjcsomagokhoz képest nem jelentett az előfizetők számára érdemi előfizetési díjmódosulást, azaz nem olyan módon törekedett az ún. tarifakiegyenlítés végrehajtása felé való közeledésre, mint a más szolgáltatók esetében megfigyelhető gyakorlat.²⁵ Az alacsonyabb előfizetési díjakhoz más

²⁵ Más szolgáltatóknál az egyéni fővonal előfizetési díja 2000-ről 2001-re több száz forinttal nőtt, havi 2.000 Ft körüli összegre (Matáv-nál 2.300 Ft-ra) változva, míg az ún. kisfogyasztói csomag díja, a Hungarotel-nél érvényesített díjemelkedés mértékével kb. azonos mértékben emelkedve 1.200-1.300 Ft lett. A Hungarotel területén ezzel szemben a korábban 1.532 Ft-os havidíjú egyéni fővonalnak megfelelő 1. sz. előfizetői csomag díja 1.700 Ft lett (1,24-es csomagdíj-szorzóval), míg a kisfogyasztói díjcsomaghoz (korábban: 1.160 Ft/hó) áraban leginkább közel álló 2. sz. díjcsomag havidíja 1.100 Ft lett (1,9-es díjcsomag-szorzóval).

helyi koncessziós társaságokhoz, illetve az országos koncessziós társasághoz képest magasabb beszélgetési díjak társultak, továbbá egy ún. csomagdíj-szorzó, amelynek funkciója az alacsonyabb előfizetési díj kiegészítése volt, amelyet a generált forgalom arányában kellett megfizetni, így ténylegesen magasabb beszélgetési díjakat eredményezett az adott tarifacsomagban rögzített hívásdíjhoz képest.. A hívás díjak az évek során nem változtak (nem csökkentek), a havi előfizetési díjak pedig kis mértékben emelkedtek, 2001 és 2005 között összesen 8,8%-kal, illetve 4,54%-kal.

116) Ebben a díjcsomag-struktúrában a Hungarotel akként tett eleget a szektor-specifikus szabályozás által előírt közvetítő-választás lehetővé tételi kötelezettségnek, hogy azt az Alap csomagban tette elérhetővé, melynek előfizetési díja jóval magasabb volt, mint a többi csomagé. Az Alap csomagban emellett továbbra is viszonylag magas beszélgetési díjakat kínált (ugyanazokat, mint amik az 1. sz. és 2. sz. díjcsomagban érvényesültek, csak csomagdíj szorzó nélkül). A szolgáltató-választás igénybevétele az 1. sz. és 2. sz. díjcsomagban, illetve a később bevezetett egyéb kedvezményes csomagokban (pl. Évgyűrű, Fele-fele) tehát nem volt lehetséges, kizárólag az egyetemes csomagban, ill. az Alap / Általános előfizetés igénybevétele esetén. Ezen díjcsomagokba való áttérés azonban az előfizető számára az előfizetési díj nagymértékű – a 2005. évben érvényes feltételek mellett az 1. sz. díjcsomaghoz képest közel 100%-os, a 2. sz. díjcsomaghoz képest 213%-os, az Évgyűrű csomaghoz képest 260%-os, míg a Fele-fele csomaghoz képest 41%-os – emelkedését vonta volna maga után.

117) A díjcsomag szerkezete úgy lett kialakítva, hogy a közvetítő választást (díjcsomagváltás nélkül) megengedő alapsomagban a fix havi díj viszonylag magas, a hívásdíjak pedig alacsonyabbak, mint a közvetítő-választást kizáró kedvezményes díjcsomagokban. Ez a megoldás egyrészt arra ösztönzi az előfizetőket, hogy ne válasszák az alap díjcsomagot. Az előfizetők többször és többféle módon is kifejezett (a Hungarotel által is elismert) preferenciája a minél alacsonyabb fix havidíjakhoz kapcsolódik, és ezt támasztják alá a hívásforgalmi adatok alapján megállapítható hívásszokások is. Vagyis az előfizetők túlnyomó többsége előnyben részesíti az olcsó hozzáférést, az elérhetőséget, a rövidebb és helyi irányú hívásokat, a hosszabb idejű, de olcsóbb percdíjú beszélgetésekkel szemben. A díjcsomag szerkezete másrészt a közvetítő-szolgáltató helyzetét is nehezíti, hiszen csak abban a díjcsomagban tudna olcsóbb hívásdíjakat ajánlani, amelyekben hozzáférés fix havi díja a fogyasztó számára legmagasabb, illetve ezzel párhuzamosan az egyes hívásirányok díjai, különösen azoké, amelyekben a közvetítő-szolgáltató igénybevétele lehetséges lenne, relatíve a legalacsonyabbak. Ha tehát egyébként az előfizetőknek lenne is választása, mert van olyan másik szolgáltató, amellyel a Hungarotel összekapcsolási szerződést kötött, a fogyasztókat a díjcsomag szerkezete arra ösztönzi, hogy ne éljenek a közvetítő-választás lehetőségével.

118) A fenti csomag-struktúra azt eredményezte, hogy a 2002 novemberében mintegy 170.000 fős lakossági előfizetői körből mindössze 4.000 előfizetőnek (2005. októbere előtt mindössze 2500-nak) volt lehetősége díjcsomag-váltás nélkül arra, hogy közvetítő szolgáltatót vegyen igénybe hívásai lebonyolítására, ami a lakossági előfizetőknek kevesebb, mint 2,4%-a. A későbbiek folyamán a lakossági előfizetők száma is csökkent (2005 szeptemberére kb. 150.000-re), az Alap csomag előfizetőinek száma azonban gyorsabb ütemű csökkenést mutatott, minek következtében a szolgáltató-választással megcélozható előfizetői kör 2005 szeptemberére a lakossági előfizetők 1,6%-ára zsugorodott. A potenciális fogyasztók ilyen csekély száma és aránya miatt a Hungarotel területén nem is jelentek meg közvetítő szolgáltatók, illetve az egyedüli piacralépő sem tudott érdemben előfizetőkre szert tenni.

119) A vizsgált időszak jelentős részében nem volt piacralépő, 2004-ben piacra lépett Matáv volt az egyetlen olyan szolgáltató, amely a Hungarotel területén közvetítő-választási szolgáltatást nyújtott. A díjcsomag szerkezete nem csak a már piacon lévő, hanem a még piacra nem lépett közvetítő-szolgáltatók piacralépési döntését is befolyásolta. Függetlenül a piacralépésnek a jelen eljárásban nem vizsgált nagykereskedelmi és egyéb költségeitől, a piacralépés csak akkor lehet megalapozott, ésszerű döntés, ha az új szolgáltató olyan alacsony hívásdíjakat tudna ajánlani, amely alkalmas lenne a fogyasztók hívásszokásainak megváltoztatására azok jelentős hányada

tekintetében. Ennek rövid távon kevés volt az esélye, ezért az adott díjcsomag-szerkezet fennmaradása mellett új szolgáltató piacralépése nem volt ésszerű, mint ahogyan ilyen nem is történt.

120) A Hungarotel ez a magatartása ezért piaclezáró, illetve (a Matáv belépést követően) kizorító hatással járt. Az érintett piacra nem léptek be versenytársak, így a Hungarotel PSTN forgalomból való részesedése még 2005 szeptemberében is 95% felett volt. A hívás forgalmi piacon fennmaradó erőfölény révén magasan tartott hívásdíjak következtében a fogyasztók számára közvetlenül is hátrányos lehetett a versenytársak megjelenésének elmaradása, mert nem élvezhették a csökkenő hívásdíjak nyújtotta előnyöket.

A magatartás indokoltságának vizsgálata

121) A versenyjog alapfeltevése szerint a verseny a piacok kívánatos állapota, amelynek korlátozása – olykor kimutathatóan, máskor csak alappal feltételezhetően – jóléti veszteséget okoz a fogyasztóknak. Létezhetnek olyan piacok, piaci helyzetek, amelyben a verseny káros, a jelen eljárásban vizsgált vezetékes hangszolgáltatások piaca bizonyosan nem tartozik ebbe a körbe. Ezt bizonyítja az ezen a piacon végbement liberalizáció, a piac megnyitása, amelynek jogszabályi kereteit a Hkt., illetve az Eht. teremtette meg. Mindkét törvény külön nevesített versenyeszközként jelöli meg a közvetítő-szolgáltató választásának lehetőségét. A közvetítő-szolgáltatás inkumbens általi korlátozása ezért ellentmond a piacnyitásban megjelenő, a verseny fejlesztését kívánatosnak tartó közérdeknek, ezért alkalmazható rá a versenyjog alapfeltevése: annak korlátozása jóléti veszteséget okoz a fogyasztóknak.

122) A Hungarotel előfizetőinek mindössze 2-3 %-a élhetett volna az alapidjcsomagstruktúrához kötött közvetítő-szolgáltató váltás lehetőségével, hiszen a vizsgált időszakban körülbelül 4000 fő volt az alap csomag előfizetőinek száma a 160-170 ezer fő teljes létszámhoz képest. Az indokoltsággal összefüggő kérdés, hogy ez vajon teljes mértékben a Hungarotel díjcsomagjai adott szerkezetének tudható be, vagy pedig egyéb tényezők is, például az előfizetők jövedelmi helyzete, családszerkezete, szociális helyzete, stb. is befolyásolhatták ezt az eredményt. Erre a kérdésre minden további elemzés nélkül azt a választ lehet adni, hogy igen: az előfizetők ezen gazdasági okokra is visszavezethetően választottak a díjcsomagok között. Ezt a Hungarotel is bizonyára jól tudta, amikor – eltérően más koncessziós szolgáltatóktól – 2001-ben éppen ezen körülményekre tekintettel alakította ki a díjcsomagjainak szerkezetét. A versenyjogi probléma azonban nem önmagában a díjszerkezettel van. Az ugyanis önmagában nem kifogásolható, ha a szolgáltató a fix havidíjak és a hívásdíjak különböző kombinációit tartalmazó díjcsomagokat alakít ki, hiszen ez lehetővé teszi az eltérő fogyasztói szokásokkal és preferenciákkal, jövedelemmel rendelkező előfizetők szélesebb körének kielégítését. Erre utal az ügyfél árdiszkriminációval kapcsolatos megjegyzése. Mivel ezt a tényt a Versenytanács is elismeri, szükségtelen az ügyfél ennek bizonyítására irányuló indítványa.

123) Ugyanakkor az sem vonható kétségbe, hogy a közvetítő-választás lehetősége önmagában előnyös a fogyasztóra nézve, hiszen azt teszi lehetővé, hogy *egy-egy díjcsomagon belül*, adott hívásirányokra vonatkozóan választhasson esetenként vagy tartósan más szolgáltatót, ne kelljen ahhoz díjcsomagot váltania. A Hungarotel magatartása éppen ettől a lehetőségtől fosztotta meg az előfizetőt, mintegy belekényszerítve abba, hogy csak az ő csomagjai közül válasszon az előfizető. Emiatt a Hungarotelnek az alap és kedvezményes díjcsomagstruktúrához kötött közvetítő-szolgáltató váltás lehetőségével kapcsolatos magatartása korlátozta a fogyasztók szolgáltatók közötti választását. A versenyjogi probléma tehát abból adódott, hogy az egyébként önmagában nem kifogásolhatóan képzett díjcsomagokban aképpen biztosította a közvetítő-választás lehetőségét, hogy azt csak a legmagasabb fix havidíjat, illetve a legalacsonyabb tényleges percdíjat kínáló csomag választásához kötötte, amely a fogyasztók szolgáltatók közötti választási lehetőségét azáltal korlátozta, hogy a piacra lépéstől visszatartotta az arra egyébként potenciálisan hajlandó szolgáltatókat.

124) Az ügyfél a magatartását azzal is indokolta, hogy ha a közvetítő-választás lehetőségét a kedvezményes díjcsomagokban is lehetővé tette volna, akkor az előfizetői olyan mennyiségben

éltek volna ezzel a lehetőséggel, ami a gazdaságos működését veszélyeztette volna. Ez az indoklás azonban nem fogadható el, mert a közvetítő-választás lehetőségének biztosítása nem csak az általa még azt megelőzően kialakított díjcsomagok mellett lett volna lehetséges, hanem a díjcsomagok megfelelő átalakításával is, amelyre a hatályos árszabályozási keretek módot adtak volna. A Hungarotel díjcsomagjain belül a fogyasztók által fizetendő díj két részből képződik, a fix havi díjból és a forgalom függő hívásdíjból. Ebben a díjszerkezetben nincs lebeszélhetőség, ezért minden előfizető fizet több-kevesebb hívásdíjat is, a havi fix előfizetési díjon felül. Ebből adódik, hogy a díjcsomagok szerkezetét nyilvánvalóan lehet módosítani úgy, hogy csökkenjen az eltérés a csomagok között a fix havi díjak tekintetében, ami több előfizető számára tehetne volna ésszerűvé olyan csomagok választását, amelyben a közvetítő-szolgáltató szolgáltatásai igénybe vehetők lettek volna. Lehet, hogy ennek az lett volna a módja, hogy egyes díjcsomagjaiban a fix havi díjak megemelkedtek volna. Ebből azonban még sem az nem következik, hogy a fogyasztók rosszabbul jártak volna, sem pedig az, hogy a Hungarotel veszteségesé vált volna. A fogyasztókat ugyanis a magasabb fix havi díjért kárpótolhatta volna az egyes hívás díjaiban a közvetítő-szolgáltató által kínált alacsonyabb díjakból eredő megtakarítás. A Hungarotel pedig a hívásdíjak kieső bevételeit vagy annak egy részét ellensúlyozhatta volna a magasabb havi fix díjából, illetve a közvetítő szolgáltató által fizetett nagykereskedelmi díjából. Nem bizonyítható tehát az ügyfél azon állítása, hogy a versenytársak megjelenése nem az árak csökkenését és a fogyasztás növekedését váltotta volna ki, hanem "pont az ellenkezőjét". Éppen a mobil-piac növekvő térhódítása mutatja, hogy a fogyasztói szokások a telefonszolgáltatások piacán igen gyorsan képesek változni, és érzékenyek az árak változására. Ha a Hungarotel a növekvő versenynyomásra (amelyet a közvetítőválasztás lehetőségének kiszélesítése jelentett volna) csak az árának emelésével tudott volna válaszolni, akkor nem kell külön bizonyítani, hogy pénzügyileg ellehetetlenült volna, hiszen ez a versenyképesség hiányára utal. A versenyképesség hiánya viszont nem adhat felmentést a versenykorlátozó magatartás jogkövetkezményei alól.

125) A Hungarotel által megvalósított keresztfinanszírozás alkalmazása nem volt szükségszerű, hiszen a kifogásolt tarifa-szerkezet megváltoztatását a hírközlési jogszabályok lehetővé tették volna. Így például az 1. sz. és 2. sz. díjcsomagok tarifáit is emelhetné volna, közeledve a tarifakiegyenlítés elvárásához, melynek során az ársapka szabályozás²⁶ által támasztott korlátokkal szembesülhetett volna. A szabályozás által biztosított eszközök közül azonban a Hungarotel egyikkel sem élt a korlát jelentette mértékig, azaz a közvetítő-választás kizárásának esetleges megszüntetését nem a szabályozás akadályozta meg. A hivatkozott szociális szempontok más, a hívás szolgáltatások piacán kialakuló versenyt kevésbé korlátozó módon is figyelembe vehetők lettek volna. Például a szociálisan rászorult előfizetők részére az egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatás igénybevételehez nyújtható támogatásra vonatkozó szabályokról 19/2004. (VI. 12.) IHM rendelet éppen azt a célt szolgálta, hogy a hátrányos helyzetű előfizetők is megfizethető áron juthassanak hozzá az egyetemes elektronikus hírközlési szolgáltatásokhoz, melynek biztosítására az Informatikai és Hírközlési Minisztérium a rendeletben meghatározott szociális ellátásban részesülő előfizetők számára – erre vonatkozó igény esetén – havi 1.000 Ft összegű hozzájárulást teljesít, mely az egyetemes szolgáltatási csomag havidíjából kerül levonásra.

126) A fentiekben kifejtett indokok alapján, figyelemmel a Tpvt. 77. § (1) bekezdésének d) pontjára, a Versenytanács megállapította, hogy az eljárás alá vont, gazdasági erőfölényével

---

²⁶ A 3/2002. MeHVM rendelet szerint a szolgáltató valamennyi díja és díjcsomagja tekintetében az áremelés mértéke nem haladhatja meg az előremutató fogyasztói árindex $\pm$ korrekciós tényező – hatékonysági tényező (3%) képlettel meghatározott mértéket. Továbbá, a helyi hívások díjának átlagos növekedése 2002. július 1. és december 31. között nem haladhatja meg az 5%-ot, 2003. január 1-jétől 2004. december 31-ig évente nem haladhatja meg a 6%-ot, illetve az egyetemes szolgáltatásra vonatkozó normál díjcsomagban, illetőleg – az egyetemes szolgáltatónak nem minősülő, a távbeszélő-szolgáltatási piacon jelentős piaci erővel rendelkező – szolgáltatónak az egyéni fővonalra meghatározott (több ilyen közül a legmagasabb előfizetési díjú) díjcsomagban szereplő előfizetési díjak átlagos növekedése 2002. július 1. és december 31. között nem haladhatja meg a 3%-ot, 2003. január 1-jétől 2004. december 31-ig évente nem érheti el a 10%-ot.

visszaélve, a 2002. június 24. és 2005. október 1. között alkalmazott díjsomagjaiban, illetve az Általános Szolgáltatási Feltételeiben olyan módon tette lehetővé a közvetítő-szolgáltató választását²⁷ az előfizetői számára, hogy az új belépők piacra lépését indokolatlan akadályozta, illetve a már piacon lévő versenytárs számára indokolatlanul hátrányos helyzetet teremtett. E magatartás a Tptv. 21. §-ának i) és j) pontjaiban tilalmazott jogsértést valósította meg.

127) Az NHH még jogerősen le nem zárt eljárása során a megismételt eljárás elsőfokú döntésében (HS-1016-4/2005. sz.) – az ügyfél állításával ellentétben – a hatóság nem állapította meg azt, hogy a *Hungarotel előfizetői* a szerződés ideje alatt közvetítőválasztási nyilatkozatukat bármikor szabadon, ingyenesen módosíthatják, tehát *választhatnak közvetítő szolgáltatót*, bár ez a mondat valóban szerepel a határozatban. Az ügyfél elmulasztotta azonban hozzátenni a határozat azon, fenti mondatot értelmező részét, miszerint a Hungarotel saját magát is közvetítő szolgáltatónak tekintette, aminek fényében a határozat éppen azt állapította meg, hogy a Hungarotel nem tett eleget az Eht.-ből eredően a közvetítő-választás lehetőségének biztosítására irányuló kötelezettségének.

A közvetítő-választás korlátozása a 2005. októberben bevezetett díjsomagok révén

128) A Hungarotel 2005. szeptemberétől valamennyi előfizetője számára díjsomagváltás nélkül elérhetővé tette a szolgáltató-választást, azonban ezt úgy valósította meg, hogy a díjsomag-struktúráját 2005. október 1-i hatállyal alapvetően átalakította. Az *új díjsomagok* közös jellemzője, hogy azok előfizetési díjai az előfizetők korábbi telefonálási szokásainak megfelelő mértékű *lebeszélhetőséget tartalmaznak*, azaz a hozzáférési díjban bizonyos mennyiségű forgalmi szolgáltatás ingyenes igénybe vételének lehetősége is benne foglaltatik.

129) A 2005. október 1-én bevezetett díjsomag-struktúra már valamennyi díjsomag esetében lehetővé tette a közvetítő-választást, azonban mindegyik csomag tartalmazott lebeszélhető perc-, illetve díjrészt. A nagyobb lebeszélhetőséget tartalmazó csomagok havi fix díja is magasabb lett. Ebben a modellben a közvetítő-szolgáltató választása csak akkor ésszerű, ha a fogyasztó, az abban foglalt felhasználásán felül további számottevő mennyiséget kíván beszélgetni. Ebben az esetben a lebeszélhető percmennyiség erejéig nem érdemes lemondani az ingyenes, a közvetítő-szolgáltató igénybevétele csak az ezen felüli forgalom tekintetében lehet ésszerű választás. A GVH vizsgálata alapján azonban megállapítható, hogy a Hungarotel a díjsomagokhoz kapcsolt lebeszélhetőséget a korábbi fogyasztói szokások alapján állapította meg, amelynek alapján a lebeszélhetőségen felüli várható forgalom nagysága a fogyasztók nagy többsége esetében elhanyagolható volt, ez pedig a közvetítő-szolgáltató igénybe vételét az előfizetői túlnyomó többsége számára továbbra sem tette ésszerű választássá.

130) A 2005. október 1. után kialakított díjsomagok továbbra is korlátozták a közvetítő-szolgáltatók piacra lépését, de nem zárták le teljesen a piacot, amit a Tele2 2005. évi piacra lépése is mutat. A versenyjogi probléma ebben az esetben abból adódik, hogy az egyébként önmagában nem kifogásolhatóan képzett díjsomagok mindegyikében lebeszélhetőséget nyújtott az előfizetőknek, amely a fogyasztók szolgáltatók közötti választási lehetőségét azáltal korlátozta, hogy a piacra lépéstől visszatartotta az arra egyébként potenciálisan hajlandó szolgáltatókat.

131) A forgalmi adatok fényében megállapítható, hogy – az Otthon Prémium díjsomag kivételével – egyik csomagban sem ésszerű a közvetítő-választás igénybevétele, illetve csak a lebeszélhetőségen felüli meglehetősen alacsony forgalomra. Ezért a közvetítő-szolgáltatók nem tudnak jelentős, méretgazdaságosságot biztosító forgalmat elérni, mely alapján – biztos előfizetői háttérrel – a későbbiekben a hozzáférési piacra való belépést is megfontolhatnák, hiszen az előfizetők forgalmának jelentős részét a havidíjban foglalt forgalom lefedi. Az Otthon Prémium

---

27 A Hkt. 18. § (2) bekezdésében használt fogalmazásban: a "szolgáltatóválasztást előválasztás, illetőleg hívásonkénti előtétválasztás alkalmazásával"

csomag tekintetében pedig a megcélozható előfizetők száma jelenthet korlátot, tekintettel arra, hogy az mintegy a korábbi, az előfizetők körében nem túl népszerű Alap / Általános előfizetés utódja. Mindezekre tekintettel az új díjcsomag-struktúrával kapcsolatban megállapítható, hogy akadályozza a közvetítő-választás igénybevételét, elterjedését, így a hangforgalmi piacon új piaci szereplők megjelenését.

132) A piaclezáró hatásra utalnak az Otthon csomagok forgalmi adatai is. A Hungarotel 2006. márciusában meglévő mintegy 120.000 előfizetőjéből csak kevesebb, mint 10.000 előfizető (Otthon20 Plusz és Otthon Prémium) számára volt racionális magatartás a közvetítő-választás igénybevétele, azaz az előfizetők többsége (kb. 93%-a) számára továbbra sem.

133) A fentiekben kifejtett indokok alapján, figyelemmel a Tpvt. 77. § (1) bekezdésének d) pontjára, a Versenytanács megállapította, hogy az eljárás alá vont, gazdasági erőfölényével visszaélve, a 2005. október 1-én bevezetett díjcsomagjaiban azáltal nehezítette indokolatlanul az új belépők piacralépését, illetve a már piacon lévő versenytárs helyzetét, hogy a valamennyi díjcsomagja lebeszélhetőséget tartalmazott. E magatartás a Tpvt. 21. §-ának i) és j) pontjaiban tilalmazott jogsértést valósította meg.

134) A Hungarotel 2006. május 1-i hatállyal bevezette az Otthon Direkt díjcsomag-családját, amely már nem tartalmaz lebeszélhetőséget. Az e csomagokat is tartalmazó díjcsomag-struktúra elemzésére a vizsgálat már nem terjedt ki, így nem állapítható meg, hogy a közvetítő-választás korlátozását eredményező versenykorlátozó hatások az újabb díjcsomagok bevezetése óta is fennállnak-e. Ezért a fenti jogsértés csak a 2006 április végéig tartó időszakra vonatkozóan állapítható meg.

A dial-up Internet nagykereskedelmi hozzáférés korlátozása

135) A különböző hozzáférési és összekapcsolási konstrukciókat abból a szempontból kell értékelni, hogy az adott időszakban az ISP-k szempontjából ésszerűen választható piacra lépési lehetőséget jelentettek-e vagy nem. Ha az ISP különböző hozzáférési módok közül választhat, akkor az egyik esetben felmerülő hátrányos feltétel kikerülhető lehet egy másik módozat felhasználásával. Jelen esetben a Hungarotel területén a dial-up Internet nyújtásához a szabályozás által megteremtett hozzáférési módozatok közül nem volt elérhető 2002-2004 között a hozzáférési szerződés keretében nyújtott fordított elszámolási modell, mert a Hungarotel nem dolgozta ki az ISP által beszedett díjak megosztásának rendjét. A fordított elszámolás esetében 2002-2004 között Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás (HHSz 3) keretében volt olyan megoldás, amely fordított elszámolásra épült, ez azonban az igénybevételhez szükséges közvetítő szolgáltató miatt csak az "Általános/Alap" díjcsomag előfizetői számára volt elérhető. Az Alap csomag előfizetőinek aránya 2002. január és 2005. szeptember közötti időszak egészére vonatkozóan, az összes (üzleti és lakossági) előfizetői létszámhoz viszonyítva mintegy 10 % volt. Az összekapcsolási szerződéses módozat keretében nyújtott dial-up hozzáférés 2002-2005 átlagában a közvetítő-választás kizárása miatt a Hungarotel lakossági előfizetőinek 98, üzleti előfizetőinek pedig 37% esetében nem lett volna igénybe vehető.

136) A 2004. júniusától bevezetett átalánydíjas Internet híváskezdeményezés modell (Összekapcsolási szerződés közvetítő választással) esetében – a közvetítő-választással összefüggésben fentebb említett korlátok mellett – hangsúlyozni kell, hogy azt az Eht. 112. § (2) bekezdése alapján ott és addig köteles biztosítani, ahol, és amíg műszaki okból az adott előfizető számára a kötelezett szélessávú hozzáférés nyújtására nem képes. A Vj-150/2003 sz. alatti eljárásból ismert adat szerint²⁸ erre az időpontra a Hungarotel előfizetőinek mintegy 72%-a elérhetett ADSL szolgáltatást, amely azóta vélhetően tovább növekedett, így az egyre szűkülő

---

²⁸ Vj-150/2003/40/2. sz. irat

körben a jelentős költséggel²⁹ járó nagykereskedelmi szolgáltatás igénybevétele sem volt vonzó alternatíva.

137) A dial-up hozzáférés összekapcsolás keretében való nyújtása kapcsán figyelembe kell venni, hogy az összekapcsolás rendszerint magasabb díjakkal jár, az összekapcsolás alapvetően hangszolgáltatásokra szolgál, Internet forgalomra nehezen tervezhető, nagyobb kapacitású, és drágább IC linkeket³⁰ lehet csak igénybe venni. 2005. októberéig egyetlen ISP sem nyújtott összekapcsolási szerződésen alapuló híváskezdeményezéses dial-up szolgáltatást, erre irányuló szerződése is csak a Magyar Telekom-nak van (a Nyílt Internet elérhetőségének biztosítására), amely vállalkozás viszont a szerződés megkötését 2005. április 28-án kezdeményezte.

138) Az összekapcsolási modellel együtt járó közvetítő-választás kizárása miatt az ISP-k részéről nem volt ésszerű választás 2002-2004 között az Internet közvetett hozzáférés forgalmi szolgáltatás (HHSz 3) és az összekapcsolási szerződés keretében való hozzáférés 2004-től pedig Internet híváskezdeményezés forgalmi szolgáltatás összekapcsolási szerződéssel.

139) 2005 októberéig a gyakorlatban a hozzáférés egyenes elszámolásos és átalánydíjas modell keretében volt lehetséges a Hungarotel dial-up nagykereskedelmi szolgáltatása. A Hungarotel területén dial-up hozzáférést nyújtott/nyújtó ISP-k 2002-2005 között csak ezen módozatokra kötöttek szerződést.

140) A Versenytanács a visszaélés vonatkozásában azt tartotta ügydöntő jelentőségűnek, hogy a hozzáférési konstrukciók korlátozása eredményezhette-e a piacszerkezet számottevő módosulását a Hungarotel javára. A dial-up Hungarotel-területi forgalmi részesedéseket mutató ábra alapján megállapítható, hogy a Hungarotel Globonet termékének részesedése a vizsgált időszakban nem haladta meg a 25%-ot, de folyamatosan növekedve az időszak végére piacvezetővé vált. Az ábra is mutatja azt, hogy a PSINet / Elender / Euroweb szolgáltató ingyenes Indexnet termékének piacról való kiszorulása nagymértékben hozzájárult a Hungarotel részesedésének mintegy 6 % pontos megugráshoz 2005 márciusa és májusa között. Azt is figyelembe kell venni a piaci változások okainak elemzése során, hogy a dial-up előfizetők száma a 2003-as csúcs (390 ezer) után évente gyorsuló ütemben csökken, 2005-re a csökkenés mértéke 2003-hoz képest 150 ezer volt. Ugyanakkor az ADSL-előfizetők száma majdnem ugyanilyen ütemben és mértékben emelkedett.

141) A vizsgált időszakban valóban kiszorultak dial-up ISP-k a piacról, így például az Euroweb IndexNet név alatt kínált nyílt Internet szolgáltatása 2005 márciusában. Az is tény, hogy az SWI Kft. szintén nyílt Internet szolgáltatása 2005 februárjában el sem indult, míg a BékésNet Kft. ellen felszámolási eljárás indult. Ugyanakkor – az érintett cégek nyilatkozatain túl – a vizsgálat nem tárt fel olyan bizonyítékot, amely arra utalna, hogy az említett (és a nem említett) ISP-k piacról való kiszorulása vagy be nem lépése nem az érintett termék iránti piaci kereslet drasztikus csökkenésére, hanem a hozzáférési konstrukciók korlátozottságára, illetve a meglévők konkrét feltételeire vezethető vissza.

142) A forgalmi adatokból az sem olvasható ki, hogy a vizsgált időszakban a piaci szerkezet számottevően és egyoldalú mértékben megváltozott volna az eljárás alá vont javára. Az ingyenes dial-up szolgáltatók valóban kiszorultak, de a piaci részesedés növekedése nem csak a Hungarotel esetében állapítható meg, hanem a GTS és a T-Online (Axelero) esetében is. A Hungarotel piaci részesedése – a már említett megugrás után csökkenésbe ment át. A megugrást megelőző több mint három év során végbement mintegy 12-13 % pontos részesedésnövekedés, tekintettel arra, hogy annak abszolút szintje sem haladta meg a 20 %-ot, illetve, hogy a piac továbbra is többszereplős, a piac részesedés szerinti második és harmadik helyezett vállalkozás a

---

²⁹ A Hungarotel 2004. júniusi RIO-ja szerint (6.1.4. pont) az Átalánydíjas Internet Hívás Kezdeményezés Forgalmi Szolgáltatás havi díja csatlakozónyalábonként: 411.208 Ft

³⁰ Primer központonként 2004 júniusáig, a Hungarotel RIO-ja szerint (6.4. pont), 32x2Mbit/s kapacitású optikai csatlakozónyalábot, 107.075 Ft-ért

piacvezetőjéhez közeli piaci részesedésekkel rendelkeznek, nem nevezhető a piacszerkezetnek a verseny szempontjából hátrányos átrendeződésének. Az inkumbens helyzeti előnye nyilván közrejátszhatott abban, hogy a Hungarotel piacvezető lett. Az előfizetők azonban a vizsgált időszak során folyamatosan több szolgáltató közül választhattak, a versenytársak között megtalálható volt az Internet szolgáltatás országos viszonylatban piacvezetője is.

143) Az ingyenes dial-up kiszorulása a fogyasztók számára valóban hátrányos volt, de a hozzáférési konstrukciókkal szemben nem lehet versenyjogi szempontból indokolt követelmény, hogy ehhez igazítsa a hozzáférési ajánlatait.

144) Mindezek alapján a dial-up nagykereskedelmi konstrukcióinak kialakításával kapcsolatban a Versenytanács nem lát alapot versenyjogsértés megállapítására, ezért, figyelemmel a Tpv. 77. § (1) bekezdésének j) pontja által hivatkozott 72. § (1) bekezdésének a) pontjára, az eljárást tekintetben megszünteti.

A bírság megállapítása

145) A Versenytanács a fent leírt jogsértések miatt bírság kiszabását tartotta szükségesnek, amelynek mértékét a Tpv. 78. § (1) bekezdése, valamint az itt felsorolt szempontok alkalmazásáról szóló 1/2003. sz. Közlemény alapján határozta meg.

146) A Versenytanács a bírság szempontjából a jogsértéssel érintett időszakot három szakaszra bontotta. *Az első időszak 2002. július 24-től 2004. június 15-ig tartott*, amelynek kezdőpontját a Hungarotel Hkt. szerinti első RIO-jának jóváhagyása, a végpontját pedig az Eht. alapján készített RIO hatályosulásának napja határozta meg. Ebben az időszakban a szolgáltatóválasztás céljából történő piacralépésnek a Hungarotel hálózatában megvolt a jogi lehetősége, annak feltételeit a RIO meghatározta, a hírközlési hatóság nem vizsgálta a szolgáltatóválasztás biztosításának konkrét módját, tehát a kettős szankcionálás kizárható.

147) A Versenytanács az ügyfél adatszolgáltatása alapján a fenti időszak havi forgalmi bevételei alapján határozta meg az erre az időszakra vonatkozó releváns forgalmat, amelynek összege 3.514.000.000,- forint, amelyben az érintett hónapok forgalmi bevételeiből figyelmen kívül hagyta a szolgáltatóválasztással el nem érhető helyi és helyközi forgalmi bevételeket, valamint a szolgáltatóválasztást lehetővé tevő díjcsomagból származó bevételeket.

148) A pontozás alapjául szolgáló szempontok közül a Versenytanács a Hungarotel magatartását a verseny különösen súlyosan veszélyeztetőnek (20 pont) minősítette, amely hatásában gyakorlatilag kizárta a szolgáltatóválasztás céljából történő piacralépést (15 pont), ezáltal elzárta az előfizetőit versenytárs szolgáltatók igénybevételétől a távolsági és nemzetközi hívások tekintetében. Felróhatóság általában akkor állapítható meg, ha valaki nem úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában felelősen elvárható volt. A felróhatóság alapját képező elvárhatósági mércét jelen esetben nagy mértékben befolyásolta az állam, illetve az akkori hírközlési hatóság azáltal, hogy hallgatólagosan tudomásul vették a Hungarotel-nek a piacnyitás szellemével és szándékával nyilvánvalóan ellentétes magatartását. Ezt a körülményt értékelve a Versenytanács a felróhatóság körében a maximálisan kiróható 10 helyett, csak 2 pontot számított be. Így a pontozás eredménye: a verseny veszélyeztetettségére 20 pont, a piaci hatásra 15 pont, a felróhatóságra 2 pont összesen 37 pont. Ennek alapján a fent meghatározott első időszakra vonatkozóan a Versenytanács 130.000.000,- millió forintot szabott ki ($3.514.000.000 \times 0.037 = 130.000.000$).

149) A bírság szempontjából vett *második időszak 2004. június 15-től 2005. október 1-ig tartott*, amelyre vonatkozóan megállapítható, hogy az NHH is eljárást folytatott a Hungarotel-lel szemben, amelyet le is zárt és az Eht-ba ütköző jogsértés megállapításán túl bírságot is kiszabott vele szemben. Ebben az eljárásban a Hungarotel magatartását csak az Eht. alapján készített RIO hatályosulásának időpontját követően vizsgálhatta a hatóság, addig a korábbi RIO volt hatályos. Ennek dátuma 2004. június 15. volt. A határozat indoklásában az NHH érvelése, a feltett kérdések, illetve az azokra adott válaszok sok tekintetben megegyeznek a GVH jelen eljárásának következtetéseivel a versenyhatások tekintetében. A határozat megállapította, hogy a Hungarotel

megsértette az Eht. 2, § g) pontjában foglalt tisztességes és hatékony piaci verseny fenntartása biztosításának alapelvét, mert az Eht. 111 § (9) bekezdésében rögzítettekkel ellentétben az előfizetői szerződéseiben korlátozta a közvetítőválasztást. Erre tekintettel a GVH a bírság kiszabásától ezen időszakra vonatkozóan eltekintett.

150) A bírság szempontjából vett harmadik időszak 2005. október 1-től 2006. április 30-ig tartott, amelynek kezdőpontját a Hungarotel új díjcsomag-struktúrájának bevezetése határozta meg. Erre a díjstruktúrára vonatkozóan az NHH nem indított eljárást a közvetítő-szolgáltató biztosításának módja tárgyában, ezért párhuzamos eljárás nincs a két hatóság között. A végpontot pedig a lebeszélhetőséget már nem tartalmazó Otthon Direkt díjcsomag-család bevezetése adja, amelyet követő helyzetre viszont már a GVH vizsgálata sem terjedt ki.

151) A Versenytanács az ügyfél adatszolgáltatása alapján a fenti időszak havi forgalmi bevételei alapján határozta meg az erre az időszakra vonatkozó releváns forgalmat, amelynek összege 562.350.000,- forint.

152) A pontozás alapjául szolgáló szempontok közül a Versenytanács a Hungarotel magatartását ebben az időszakban is a versenyt különösen súlyosan veszélyeztetőnek (20 pont) minősítette, amely hatásában már kevésbé tudta megakadályozni a szolgáltatóválasztás céljából történő piacralépést, amelyet a havi forgalom jelentős csökkenése is mutat (10 pont). Megjelentek új versenytársak, ilyen módon az előfizetők számára más szolgáltatók igénybevétele valamennyi hívás tekintetében lehetővé vált. a távolsági és nemzetközi hívások tekintetében. A felróhatóság körében korábban figyelembe vett állami ráhatás erre az időszakra nem állapítható meg. Ezt a körülményt értékelve a Versenytanács a felróhatóság körében 5 pontot számított be. Így a pontozás eredménye: a verseny veszélyeztetettségére 20 pont, a piaci hatásra 10 pont, a felróhatóságra 5 pont összesen 35 pont. Ennek alapján a fent meghatározott harmadik időszakra vonatkozóan a Versenytanács 20.000.000,- millió forintot szabott ki ($562.350.000 \times 0.035 = 20.000.000$).

153) A bírság összege a fentiek alapján összesen 150 millió forint.

V.

Eljárási kérdések

154) Az ügyfél által előterjesztett bizonyítási indítványt a Versenytanács elutasította az alábbi indokok alapján:

a) A felvetett kérdések közül nem szakkérdés az előfizetői létszám csökkenésének a Hungarotel költségszerkezetére, illetve az előfizetői díjakra gyakorolt hatása, mert mind a költségmegosztás, mind pedig a díjszerkezet kialakítása elsősorban vállalati üzletpolitikájának a része és mint ilyen vállalati döntési körbe tartozik.

b) A Hungarotel területén lévő háztartások jövedelmi helyzetének, a fogyasztói csoportok ár rugalmasságának, a fogyasztói döntések motivációinak vizsgálatára tett indítvány olyan állítás alátámasztására szolgál, amelyet a Versenytanács is elismer. Elismeri, nevezetesen azt, hogy a térség elmaradott, ahol a fizetőképesség, és ennek hatására a fogyasztói szokások is lényegesen eltérnek az országos átlagtól. A Hungarotel szolgáltatási területén élő előfizetők jövedelme és ezáltal távközlési kiadásainak nagysága az ország más földrajzi területeihez képest sokkal alacsonyabb. A Hungarotel előfizetői jövedelmük szempontjából nem tekinthetők homogénnek. Az előfizetői bázis egy jelentős részét teszik ki az alacsony jövedelmű háztartások, akiknek sokkal alacsonyabb a fizetési hajlandósága, mint a magasabb jövedelemmel rendelkező családoké. Ezek a háztartások továbbá sokkal kevesebb fix kiadást szeretnek vállalni, ezért alacsony előfizetési díjú csomagokat választanak, vállalva ezzel azt, hogy az alacsonyabb előfizetési díjakhoz magasabb forgalmi díjak tartoznak. Elismeri, továbbá azt is, hogy az eltérő rugalmassághoz igazodó árdiszkriminációt megvalósító díjcsomagképzés – az ilyen

diszkriminációt meg nem valósító helyzethez képest – jóléti növekedést eredményez az előfizetők számára. Mivel ezt az állítást a Versenytanács nem vonja kétségbe, szükségtelen ennek alátámasztására szakértői bizonyítás.

- c) A Hungarotel pénzügyi életképességének a külön vizsgálatát csak az indokolhatná, ha az valószínűsíthetően kizárná a gazdasági erőfölény megállapíthatóságát. Ilyen eset akkor valószínű, ha az egyébként domináns piaci pozícióban lévő vállalkozás érintett tevékenységes tartósan veszteséges. A Hungarotel gazdasági tevékenysége azonban 2004-ben kiugró, 2005-ben is számottevő mértékű adózott nyereséget produkált, ami önmagában kizárja a vállalkozás pénzügyi helyzete vizsgálatának szükségességét az erőfölény megállapíthatóságával összefüggésben.
- d) A Hungarotel versenyképességének összefüggése a közvetítő-szolgáltató választás lehetőségének biztosításával ugyan részben szakkérdés, de olyan, amelynek alapján levonható következtetés (legyen az bármilyen jellegű) jelen ügy eldöntését érdemben nem befolyásolhatja. Annyiban lehet szakkérdés, amennyiben arra válaszol, hogy a Hungarotel versenyképességét befolyásoló, nyilván igen sok tényező között mi a szerepe a díjaknak, illetve az előfizetői létszám csökkenésének. Mivel azonban a díjak mértéke, azok szerkezete már nem szakkérdés, hanem ismét csak üzletpolitikai döntés, ezek vizsgálata sem indokolt. Egyébként semmiféle olyan objektív körülményt nem lehet ilyen eszközzel azonosítani, amely a versenykorlátozó magatartásra felmentést adhatna. A növekvő verseny szükségszerűen eredményezi a korábban tisztességtelen versenyelőnyt élvező vállalkozás számára az előfizetői létszám, a forgalmi bevételek, stb. csökkenését, hiszen a vezetékes piacon már nem elsősorban az új fogyasztókért folyik a verseny, hanem a régiek megtartásáért. Az pedig már korántsem szakkérdés, hanem az ügy során eldöntendő jogkérdés, hogy a közvetítő-szolgáltató elérésének biztosítására a Hungarotel által kialakított díjsomag-struktúra akkor is jogsértőnek minősíthető-e, ha a jogsértő magatartás nélkül a vállalkozás nyeresége kisebb lenne. Az nyilván kizárná a jogsértést, ha – a magatartásának indoklása körében – a vállalkozás igazolni tudná, hogy a közvetítő-választásnak a versenyt nem korlátozó módon történő összes lehetséges megvalósítása gazdaságilag ellehetetlenítené, azaz hosszú távon veszteségesse tenné a vállalkozást. Ennek bizonyítási terhe viszont nem a GVH-t, hanem az ügyfelet terheli, ezért ezt eljárási cselekmények körében a GVH-nak nem kötelessége elvégezni. Nem a GVH-nak kell bizonyítani, hogy a közvetítő-választás gazdaságosan is biztosítható, hanem az ügyfélnek az ellenkezőjét.

155) Jelen határozat elleni jogorvoslat lehetősége a Tpv. 83. § (1) bekezdésén alapul.

Budapest, 2006. december 5.